

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke Zondag

Abonnementsprijs : 400 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

LOF DER HYPOCRISIE

Rede uitgesproken door Mr Jos. VAN ALSENOY, op de plechtige openingszitting van de Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen, op Zaterdag, 25 November 1950, in de Assisenzaal van het Gerechtshof.

Wanneer er tussen ons een mens zou verschijnen, die de wondere gave zou bezitten in de harten van de mensen te lezen, om hun geheimste begeerten te ontwaren, die hen tot spreken en handelen drijven, hij zou uit afschuw zich in een eenzame uithoek gaan verbergen, ofwel misschien geïnteresseerd, wellicht geamuseerd, het boeiende spel volgen van « La comédie humaine ».

Hij zou niet weten waar eerst het hoofd te wenden, want het is allemaal even boeiend :

Het minnespel van tijdelijk oploaiende passie en eeuwige trouw der verliefden;

Het langdurende spel in de banden des huwelijks en de duizend en één begeerten om er zich eventjes uit los te rukken;

Het hartstochtelijk spel der politiek voor de voorspoed van volk en land, waarachter eigen machts-honger en eigen baat steeds komen opduiken;

Het geloof der burgerij in de degelijke normen der moraal, gepaard met een rituele erediens aan het geld.

Onze helderziende, die wij als zeer verstandig moeten beschouwen, zou reageren, naar de uitspraak van Horace Walpole : « De wereld is een comédie voor diegenen die denken, en een tragedie voor diegenen die voelen ».

Laat ons het even beproeven met de helderziende te kijken in de kaarten der valspelers, waartoe wij allen in mindere of meerdere mate behoren.

De krioelende mensenhoop op onze aarde heeft nog heel wat meer eigenaardigheden dan deze van een bijen- of mierengemeenschap in perfecte, doch een-tonige regelmaat georganiseerd.

En aldus beschouwd van uit het standpunt van Sirius, kunnen wij niets anders dan verbaasd zijn over het onuitputtelijk reservaat van energie in de mensen, om zich anders te laten voorkomen dan ze werkelijk zijn. Volgens eigen inzicht moet de mens met een hele vracht ondeugden geboren zijn om zoveel massa's energie te verspillen om zich goed te laten voorkomen.

Indien wij dan ook, enigszins onthutst door die geweldige epiek van de hypocrisie in het mensdom,

hierover bewonderend spreken, dan is het van uit het standpunt van Sirius, « Maar zeg het aan niemand, tenzij aan de wijzen, want de menigte zal terstond honen » schreef Goethe.

* * *

De hypocrisie ontstond te zamen met het woord, het woord dat wordt aangewend om zijn gedachten en verlangens te verbergen.

Het woord, onder het impuls der hypocrisie, gaf de mensen een tweede natuur, een voor zichzelf, en een voor de anderen.

De eerste natuur van elk wezen is te zijn en te leven volgens haar wetten.

De bloem, het insect, het zoogdier, ze leven in een ijzeren verband dat vooraf werd bepaald. Ook de wildeman van Borneo leeft volgens zijn driften, en instincten, die vanaf zijn geboorte zijn karakter van wildeman bepalen. Hij heeft geen andere keuze dan wildeman te zijn, en hij doet het zo natuurlijk, zoals een bloem een bloem is.

Niet zodra echter ontstond er een uitgebreide woordenschat, of de mens begon te beseffen dat hij kon kiezen. Het betreft hier niet de keuze of hij olifanten of tijgers zou gaan jagen, en de olifanten koos omdat het vlees lekkerder en overvloediger is, en de jacht minder gevaarlijk.

Deze keuze is slechts van zeer primaire aard.

De ezel van Buridan was de enige die alzo niet kon kiezen, maar zijn bestaan heeft hij te danken aan de rijke verbeelding der wijzen.

Ik heb het echter over de keuze die de mens kon doen doordat hij het besef verwierf dat hij een ander mens kon schijnen dan diegene die hij in werkelijkheid was.

Zo hij behoorde tot een stam waar de moed hoog in ere stond, kon hij in feite door woorden zich moedig laten voorkomen, alhoewel hij veeleer tot de bange soort behoorde.

Het voorbeeld is wellicht niet van de gelukkigste, omdat diegene die moed veinst, steeds aan de ruwste logenstraffing is blootgesteld.

Maar hij kan ook behoren tot een groep waar de eerlijkheid in aanzien is en alzo door zijn woord, zijn uiterlijke gedragingen, aan zijn omgeving de overtuiging mededelen dat hij van een onkreukbare eerlijkheid is.

Op deze wijze gelukte de mens erin alle deugden, althans uiterlijk, te assimileren.

De deugden werden er door vereerd, en hun aanzien groeide in de maatschappij naargelang zij meer en meer gehuldigd werden.

Alzo werd de hypocrisie gelijktijdig geboren met de algemeen aanvaarde moraal, en hoe meer de moraal in aanzien stond, des te meer werd zij vereerd.

Men vereerde de hypocrisie niet om haarzelf, maar uit menselijk opzicht, want hypocrieten hechten meer belang aan hetgeen de mens over hen denkt, dan, aan hetgeen ze in werkelijkheid zijn.

Daar ze echter aan hun persoonlijke eigenschappen of gebreken niets kunnen veranderen, veranderen ze hun uiterlijke levenswijze om hun omgeving de overtuiging te verschaffen dat ze tal van deugden hebben die ze in werkelijkheid missen.

De algemeen aanvaarde moraal bepaalt dus de levenswijze van de hypocriet en aldus is de rol van de hypocrisie in de maatschappij zeer sociaal.

* * *

Hoe dikwijls zou ons mannen de vrouwelijke wereld niet eentonig schijnen, zo de dames hem niet wisten op te vrolijken met hun natuurlijk aangeboren «coquetterie».

Die coquetterie is uitsluitend voor de mannen bestemd, al heeft ze het nadeel dat ze gewoonlijk door ons wordt bekostigd. Zij geeft kleur en relief aan alle publieke bijeenkomsten. Zij doet de mannen in zichzelf geloven.

Een jongedame die alleen coquet is en alle andere hoedanigheden mist, kan het laten voorkomen alsof zij al die andere hoedanigheden heeft, en graag zullen de jonge mannen het geloven.

De coquetterie is een fantasie die de ene helft van het mensdom toepast om de andere helft te behagen. De andere helft is er door vereerd. En het misprijzen dat zij uit voor een gek hoedje, is ofwel een bezwaar tegen de prijs, ofwel een gemis aan belangstelling voor de jongedame die het draagt.

De verhouding van het ene geslacht tot het andere zou zo van alle pittigheden gespeend zijn zonder coquetterie.

Welnu, de hypocrisie is de coquetterie van de innerlijke mens.

Het gemoed van elke mens coquetteert met de publieke opinie of het grote getal.

Zoals de dames bijna instinctief de aanwezigheid van een man aanvoelen, wanneer zij hun poederdoosje met bijhorigheden te voorschijn halen, zo leeft misschien onbewust in ons de aanwezigheid van het grote getal.

Immers, de coquetterie van de psyche wil vooral doen geloven dat zij zeer mooi, d.w.z. zeer goed, zeer eerlijk of zeer moedig is.

Het is vanzelfsprekend dat de psyche daarbij ook over zekere kunstgrepen beschikt en daarin bij de dames niet ten achter blijft.

Zijn er soms mensen die deze innerlijke coquetterie missen?

Voorzeker, U zult er zelf over oordelen of zij interessant zijn.

Vooreerst hebben wij de gelaten mens, de mens die door het leven verslagen is geworden, en die niet

de minste veerkracht meer heeft om te coquetteren met zijn medemens. Hij zal zich vertonen zoals hij is, slonsig en weinig aantrekkelijk, evenals deze vrouwen die alle hoop hebben opgegeven.

Daarenboven hebben wij de sterke man, die machtig is, of rijk, of doodgewoon een origineel, die zich de weelde veroorlooft het grote getal te misprijzen. Men noemt deze mensen cyniekers. Zij vervolgen hun weg, onverstoorbaar en hard, zoals de werkelijk zelfstandige vrouw tegenover het leven staat en daarom elke coquetterie mist.

De cyniekers weigeren het gemeenzame spel mede te spelen. Zij zijn even storend als de kinderen die niet meer geloven in Sinterklaas.

Wij hebben ook nog de rechtzinnigen. Doch wie kan er zich op beroemen in alle omstandigheden des levens rechtzinnig te zijn?

Indien wij maar enig geloof moeten hechten aan de theorie van Freud, weten wij zelf dan nog wanneer wij rechtzinnig zijn?

Rechtzinnigheid moet dan ook een menselijk ideaal zijn dat zeer moeilijk te benaderen is, voor mensen die geen psychopathen zijn.

Waarin bestaat deze coquetterie?

Elke ware coquette vrouw kiest zich een type. Zo zijn er typen die uitsluitend passen bij donkerharige vrouwen; andere typen passen slechts bij kleine vrouwen; weer andere bij slanke. Het biedt het voordeel dat de man die zulke vrouw ontmoet zich ineens een beeld vormt over haar geheel kompleks. Natuurlijk beantwoordt dat beeld gewoonlijk niet aan de werkelijkheid, maar dat was niet de bedoeling bij het vormen van het type. De hoofdbedoeling was de man te behagen door een voorstelling te geven van de vrouw die hem bevalt.

Evenzo gebruikt de evenmens in het algemeen de hypocrisie om zich een type te creëren, waarnaar hij in de dagelijkse levenswandel zoveel mogelijk zal handelen. Een ruwe kerel, aan wie het toch onmogelijk is zijn ruwheid te verbergen, zal allicht hartelijk willen voorkomen. Hij wordt de joviale kerel die mensen ostentatief op de schouder slaagt, maar intussen toch niet vergeet dat zijn rol moet gespeeld worden en dat hij bijgevolg zijn evenmens moet helpen.

De hoogmoedige zal zijn keuze vestigen op een beschermend type.

De luiaard zal een sereen type kiezen.

Eens dat iemand zijn rol gekozen heeft, houdt hij eraan die rol te blijven volhouden. Immers, de evenmens moet in het type blijven geloven en daarom zullen er zelfs altruïstische daden of daden van zelfopoffering gesteld worden, die anders nooit zouden gesteld zijn geweest.

Hiervan een voorbeeld.

In de tijd dat de krachten van de natie nog niet verplichtend werden samengebundeld in oorlogstijd, zoals in de eerste wereldoorlog in Engeland, waren de soldaten vrijwilligers. Te dien tijde werden er plakaten uitgehangen gericht tot elke weerbare man, waarop gedrukt «What did you in the great war, daddy?», Wat deed U in de grote oorlog, vader? Vader had kunnen antwoorden zoals Paul Valéry «J'enfilais des perles». Maar vermits vader maar een gewoon man was, en geen groot letterkundige, begon deze vraag, die over het gans land verspreid was op hem te wegen. Hij betreurde diep dat hij niet op een eenzaam eiland woonde. Alhoewel vader van oordeel was dat hij niet zeer geschikt was noch om gedood te worden, noch om te doden, verkoos hij tegenover zijn kinderen zich moedig te laten voorkomen. Hij werd soldaat. Het zonderlingste van al

is dat hij zich waarschijnlijk moedig gedroeg. Deze man veranderde uit menselijk opzicht en hij veranderde zozeer dat hij een deugd verwierf die hij voordien niet had, of althans niet kende.

Mijn bewering is dus wel juist dat de mensen in staat zijn een rol te spelen op gevaar van hun leven.

* * *

Maar zo al dat streven, dat veinzen, dat spelen en mijmeren bestemd is voor het grote getal, kan de vraag worden gesteld: is de publieke opinie wel waard dat al die moeite voor haar wordt gedaan?

Niets wordt zo verafgood als de massa omdat niets zo machtig is. Zij kan een leugen waar maken. Immers, het geloof dat door velen wordt gedeeld, is altijd waar en wanneer iedereen ongelijk heeft, is er niemand die ongelijk heeft. De hypocriet, die aan iedereen kan doen geloven dat hij deugdzzaam is, is deugdzzaam.

Voor grote groepen bestaat de werkelijkheid niet in hetgeen zij waarnemen, maar in hetgeen zij geloven.

Hetgeen wordt waargenomen is niet zekerder, niet betrouwbaarder, dan hetgeen de massa door haar geloof tot waarheid verheft.

Een geleerd man schijnt te hebben bewezen dat kleuren een optische illusie zijn en in feite niet bestaan. Is er nochtans een mens die de dingen wil zien zoals ze werkelijk zijn en daarom kleurenblind wil zijn? Men wil de kleuren zien omdat men in de kleuren gelooft.

Wij geloven allen dat een vaste stof een vaste stof is en nochtans, heeft de moderne physica niet bewezen hoe elke vaste stof in feite bestaat uit kleine planetenstelsels, die verhoudingsgewijze ver van elkaar verwijderd zijn. Deze wetenschap heeft nochtans de pijn niet verminderd die wordt toegebracht wanneer wij in botsing komen met een hard voorwerp.

Het geloof in het grote getal ligt niet alleen aan de basis van de hypocrisie, zij ligt ook aan de basis van veel menselijk geluk.

De verstandigste mens van de wereld zal slechts gelukkig zijn als hij zijn verstand kan doen blijken en de massa weet dat hij verstandig is.

De grootste kunstenaar van de wereld is en blijft dood ongelukkig zolang de publieke opinie hem niet als een groot kunstenaar vereert.

Het is soms zielig te moeten ervaren hoe sommige toneelspelers, of filmacteurs, met open naïeve trucjes naar de gunst dingen van hun publiek.

Tot hiertoe heeft dit verschijnsel weinig te maken met hypocrisie, omdat niemand zal betwisten dat die mensen rechtzinnig zijn wanneer zij naar de gunst dingen van de massa.

Maar anderzijds hebben bijna allen een misprijzen voor de massa. Zij trachten een wezen te bekoren dat zij in de grond meestal verfoeien. Zij zijn zielsongelukkig als dit wezen ongevoelig blijft voor hun sirenenzang.

Daar begint de hypocrisie.

Waarom deze dualiteit? Omdat zij in de grond van hun hart toch geloven in het grote getal. Omdat zij weten dat de massa wat waar is tot leugen kan maken; omdat alléén hetgeen door velen wordt aanvaard, werkelijk waar kan zijn.

Het zijn dan ook alleen de verstandigen die deze bijzondere soort hypocrisie beoefenen, omdat hun misprijzen voor de massa ten slotte haar oorsprong vindt in gedachten en oordelen die onafhankelijk zijn van hetgeen de massa aanvaardt.

Indien de hypocrisie er hoofdzakelijk in bestaat dat

de hypocriet de publieke opinie het hof maakt, dan moet er ook worden aanvaard dat hypocrisie een eigenschap is van verstandige mensen.

De domme man is niet in staat om op geraffineerde wijze te coquetteren met de publieke opinie.

* * *

Het is niet toevallig dat de hypocrisie zoveel voorkomt in de burgerij. Dat is zo omdat de burgerij nog de enige beschaafde stand is en hypocrisie het best gedijt in beschaafde middens.

Wij veronachtzamen de adel, die ontaard is tot een club, waarvan men lid wordt door de geboorte en die zijn select karakter behoudt dank zij een verouderde toepassing van de teeltkeuze.

De burgerij is echter een alles opslorpende stand geworden.

Wat tot de burgerij behoort, wil tot de burgerij blijven behoren en wat niet tot de burgerij hoort, streeft er naar om burgermens te worden.

Alzo valt het te voorzien dat in de toekomst slechts één stand zal bestaan, nl. de burgerij, eerste verwezenlijking van de klassenloze maatschappij.

Het is dan ook niet te verwonderen dat de burgerij op beslissende wijze heeft ingegrepen in het tot stand komen van de huidige westerse beschaving, die volledig haar stempel draagt. Deze voortreffelijke stand is doordrongen van hypocrisie en heeft er volledig zijn leven, denken en voelen op ingesteld.

We onderscheiden aldus bij de burgerij de driedubbele hypocrisie die haar leven vult: de hypocrisie van het geld, de hypocrisie van het geluk en de hypocrisie der wellevendheid.

De burgerij is steeds trouw gebleven aan haar eerste liefde: het geld.

Aan het geld immers heeft de burgerij haar ontstaan te danken, want ten tijde dat er bijna niets dan adellijke heren waren en onvrije boeren, waren de burgers de eerste mensen die begrepen dat er nog andere levensmogelijkheden waren dan vechten of zweogen in de grond.

Ze hadden de grote verdienste voorbarig de magische kracht te ontdekken die er later zou uitstralen van onbelangrijke gele goudstukjes. Zij waren zieners vóór hun tijd.

De burgerij heeft het geld als eeuwenlange levensconstante bewaard. In alle belangrijke omstandigheden des levens blijft het geld een soliede rots waarop kan worden gebouwd.

Jaarlijks worden er scheepsruimten romans over de liefde gelezen, vooral door de burgerij. Obsedant zingt, spreekt en kweelt elke radio over de liefde. Hollywood is er in gelukt de volksmeisjes en -jongens te bekoren met een nieuwe mythe van Tristan en Yseulde «A prix unique» zoals zij uit hun productie spreekt.

Tegenover die overrompeling van goedkope mythe houdt de burgerij het bij het soliede geld, waaraan ze haar ontstaan heeft te danken.

Daarom kan de liefde er slechts moeilijk ontluiken zonder geld en, zo zij ontluikt, is het een tengere plant.

Bernard Shaw erkent deze werkelijkheid wanneer hij zegt «Geld is de belangrijkste zaak in de wereld, en elke gezonde, persoonlijke en nationale moraal zou deze feitelijkheid tot grondslag moeten nemen».

Aldus wordt nogmaals bevestigd het uitzonderlijk belang van de burgerij in de maatschappij, en hoe ze haar levensregel heeft kunnen opdringen aan haar tijd en haar beschaving.

En is nochtans ook haar liefde voor het geld niet gecamoufleerd onder hypocrisie? Want de burgerij

wil het steeds laten voorkomen alsof ze door onbaatzuchtige motieven wordt gedreven. Ze doet alsof ze gelooft in de liefde, maar de liefde wordt slechts in overweging genomen na onderzoek bij de bewaarder der hypotheeken. Ze doet alsof ze gelooft in onbaatzuchtigheid, maar ze gelooft nog meer in het erfrecht.

Deze uitzonderlijke trouw van een stand aan een enkele vaste waarde, onder het mom der hypocrisie, heeft bijgedragen tot de uitbloei van deze stand in al zijn voortreffelijkheid.

Benevens de hypocrisie van het geld, kent de burgerij eveneens de hypocrisie van het geluk.

Want zo de burgerij met zulk een onverbidde lijke trouw het geld najaagt, dan weet ze wel waartoe ze dit geld moet aanwenden. Voor haar verzekert het geld vooreerst de veiligheid van haar bestaan. Het is de Rijksmaatschappelijke Zekerheid van elke burger.

Het verzekert bovendien het aanzien van elke burger. Want het is begrijpelijk dat geen burger die naam waardig is, wanneer hij over geen vermogen beschikt.

Hier raken wij een van de bijzondere hoedanigheden die het geld verleent aan mensen die het bezitten.

Een mens die geld bezit wordt eveneens omringd door sympathie en aanzien.

Een gierige vrek geniet eveneens van dit aanzien en deze sympathie, zodat men op het eerste zicht wel moet besluiten dat deze sympathie onbaatzuchtig wordt verleend, en dat het geld bijzondere hoedanigheden verleent aan diegenen die het bezitten.

Maar het voornaamste waartoe ten huidige dage het geld wordt aangewend is om de hypocrisie van het geluk te verwezenlijken.

De hypocrisie van het geluk bestaat erin, niet het geluk op zichzelf na te streven, maar vooral aan zijn evenmens te doen geloven dat men gelukkig is.

De argumenten die worden voorgehaald om zijn evenmens hiervan te overtuigen zijn veelvuldig en gevarieerd; het grote en goed bemeubeld huis, de dure auto, de kostelijke juwelen. Het geluk wordt tevens luidruchtig in het publiek gedemonstreerd in dure badplaatsen, mondaine gelegenheden, waar grote mensenmassa's samenkomen om elkaar op luidruchtige wijze van elkanders geluk te overtuigen. Een persoon die zich in deze gelegenheden zou begeven, eenvoudig gekleed, niet voorzien van de attributen en de symbolen van het geluk, zou aldaar voorkomen als een droevig en te vermijden heerschappij.

Deze hypocrisie van het geluk heeft voor gevolg dat men door het geluk te veinzen, al zeker niet ongelukkig is. Die mensen denken elk ogenblik aan het geluk dat ze veinzen en waarvan ze de indruk willen geven. Daarom hebben ze uiteindelijk ook de indruk bevoordelen te zijn tegenover hun evenmens en niets maakt een mens zo tevreden, met zijn toestand, als het feit dat hij weet dat hij meer heeft, meer is, dan een andere.

De hypocrisie van het geluk verschaft ten slotte ook een vorm van geluk.

De derde vorm van hypocrisie waarop de mentaliteit der burgerij gesteund is, is de hypocrisie der wellevendheid.

Ik heb er reeds de aandacht op gevestigd dat de hypocrisie slechts goed kan gedijen in een klimaat van overrijpe beschaving of decadentie.

Decadentie is de vele grond waarop de hypocrisie welig tiert.

De decadent is een mens die meer belang hecht aan het bijkomstige, dan aan het essentiële.

Als een decadent honger heeft, denkt hij niet eerst en vooral aan eten, maar wel aan de wijze waarop het zal bereid worden.

Decadent is de advocaat die objectief is.

Decadent is de slachter die medelijden heeft met de koe.

Decadent zijn verder de geestigheden die schitteren door hun nutteloosheid.

Alles wat decadent is, is bijzonder aangenaam, en heeft een eigen bekoorlijkheid.

Dit verfijnde klimaat der decadentie is eigen aan de hypocrisie, zoals het vreemd is aan de cowboy van Texas.

In zulk decadent klimaat groeit op bijzondere wijze de hypocrisie der wellevendheid. Men is er te zeer behoedzaam om rechtzinnig te zijn; want rechtzinnigheid heeft al te dikwijls het nadeel dat ze de evenmens grieft en doet lijden.

Daarom bestaat het bijzondere klimaat van de hypocrisie der wellevendheid er voornamelijk in bepaalde onderwerpen niet aan te roeren. Er bestaat een codex van hetgeen moet verzwegen worden, van hetgeen mag worden gezegd en van hetgeen zelden moet gezegd.

Deze speciale hypocrisie is zelfs het bijzonderste dat de hogere standen van de lagere scheidt.

Stilten dienen geëerbiedigd te worden, volgens die codex, maar des te weliger gedijt de achterklap en de kwaadsprekerij, wanneer het onderwerp afwezig is.

En is het niet goed zo, dat de burgermens in eigen waarde en voortreffelijkheid blijft geloven, daar men hem niet kwetst, niet grieft. Het is slechts wanneer hij afwezig is, dat hij onbarmhartig wordt neergehaald. Aldus zal deze mens zijn geloof in zichzelf en het leven behouden, vooral wanneer hij naïef is.

De Chinezen zijn een zeer decadent volk, waar de wellevendheid en de tact, uitgegroeid zijn tot een cultus. In China is het leven werkelijk tot een kunst verheven.

Hoor, welk een euphorie de hypocrisie der wellevendheid verwekt heeft, bij de laatste keizer der Ming Dynastie. Wanneer zijn rijk volledig overrompeld was door de mongoolse troepen, verschenen er nog ijlboten die de Keizer nieuwe zegepralen meldden. Nog steeds kwamen de ijlboten zegepralen verkondigen, wanneer de vijandelijke soldaten reeds in de uitgestrekte tuinen van het paleis waren doorgedrongen. Kort daarop was de Keizer niet meer. Hij had in hoop en blijmoedigheid zijn laatste dagen als Keizer geleefd, want het is wel erger een kwaad onafwendbaar te zien naderen, dan het te ondergaan. Zo zijn veldheer het rijk niet had kunnen redden, had hij toch de gemoedsvrede van de Keizer kunnen redden tot het laatste ogenblik...

Dat was natuurlijk een harde desillusie, maar kan dat niet opwegen tegen het geluk van de vele voorafgaande illusies, die een leven, gevuld met de hypocrisie der wellevendheid heeft gebracht?

De wellevendheid van de burgermens is er op ingesteld, iedereen te doen geloven, dat hij de achting van zijn medemens geniet.

De achting van de medemens verwerven is, na het geld, het belangrijkste dat de burgermens najaagt en waarop de hypocrisie der wellevendheid is gesteund.

Daarom, geloven deze mensen vast, in al het degelijke dat zij vertegenwoordigen, doch het meest van al in de achting van hun medemens.

Hieraan heeft waarschijnlijk Disraëli gedacht, wanneer hij de uitspraak deed: « Een conservatieve regering is een georganiseerde hypocrisie ».

Ze worden dan ook kunstenaars, in de rol die ze spelen, van de hypocrisie der wellevendheid. Ze spelen die rol zo uitmuntend, dat men zich niet eens kan indenken, hoe ze zich zouden gedragen, in die omstandigheden van het leven, waarin men niet anders dan

natuurlijk kan zijn, bvb. in verliefde toestand. Daarom zijn ze ook nooit verliefd geweest.

Ze kunnen ook zo goed hun rol beleven, dat ze in niets anders meer dan hun rol geloven en dat de hypocrisie der wellevendheid een realiteit is geworden.

Dan is de hypocrisie tot rechtzinnigheid uitgegroeid.

Bij dit alles meen ik duidelijk te hebben aangetoond hoe de hypocrisie van het geld, van het geluk, en van de wellevendheid, op beslissende wijze heeft bijgedragen tot de vorming van de burgermens en hoe deze laatste zelf op beslissende wijze heeft bijgedragen, tot tot het tot stand komen van onze huidige beschaving.

Zonder de hypocrisie zou onze beschaving een gans ander uitzicht hebben gehad.

Aldus heeft ze op niet geringe wijze bijgedragen tot het geluk van het mensdom.

* * *

Indien ik in deze zaak als advocaat van de duivel ben opgetreden, is het omdat de duivel ook moet verdedigd worden, wanneer er een procureur is die hem in betichting stelt.

Om de duivel te verdedigen heb ik dikwijls de paradoxen aangewend in akkoord met Oscar Wilde die zegt: «De weg van de paradoxen is de weg van de waarheid. Om een waarheid te beproeven, plaatse men ze op de gespannen koord. Men oordeelt slechts goed over de waarheden wanneer zij zich acrobatisch voordoen».

Ik moet toegeven dat de duivel, spijs zijn acrobatiën, niet smetteloos uit het rechtsgeding te voorschijn treedt. Maar, Mijnheer de Procureur, alias de Maatschappij, heeft zoals steeds overdreven wanneer hij de duivel met zovele wandaden bezwaarde.

Vooraleer het rechtsgeding begonnen werd, hebben wij de identiteit gevraagd van de duivel, en wij hebben moeten vaststellen dat de drommel die men voorbracht in werkelijkheid niet de duivel was. Het was hoogstens iemand die meer op hem geleek, i.a.w. al wat niet rechtzinnig is, is geen hypocrisie.

Het is werkelijk te betreuren dat de helderziende waarvan wij in het begin van ons betoog spraken, niet als rechter is kunnen optreden om de duivel te vonnissen. De man werd neurastheniek toen hem de beproeving werd opgelegd de mensen van binnen te zien zoals ze werkelijk zijn. Men verkeerde een ogenblik in de mening dat een psychiater de helderziende gunstig zou kunnen vervangen, maar ongelukkig zag elke psychiater andere dingen dan zijn collega.

Dan hebben wij het maar zelf beproefd als advocaat van de duivel.

De wilde oermens, die slechts gevoelens van lust en onlust kende, is ingevolge eeuwen beschaving gewijzigd in een gecompliceerd wezen met genuanceerde gevoelens en meningen.

Uit de wildeman is een maatschappelijk wezen gegroeid. Daardoor wordt het bewijs geleverd dat de mens zichzelf in eerste instantie met goed succes bevochten heeft en zulks, in het voordeel van zijn evenmens. De mens heeft zichzelf in zijn levensuitingen beperkt omdat hij beseft dat zijn rechtzinnige levensuitingen niet altijd gunstig zijn voor zijn medemensen. Ook in de huidige maatschappij is rechtzinnigheid dikwijls het mom dat gebruikt wordt om zijn medemensen nutteloos te doen lijden.

Voorzeker hebben wij vastgesteld dat de duivelwolf zwaar schuldig is, waar zijn geliefkoosde taak er schijnt in te bestaan, zich in schaapherder te ver-

kleden om de lammeren gemakkelijk te kunnen oppeuzelen.

De hypocrisie is dan een voortreffelijk wapen, niet om zichzelf, maar om zijn evenmens te bevechten.

Maar tussen de gekarakteriseerde staat van boze hypocrisie, tot de afwezigheid van rechtzinnigheid, zijn er zoveel schakeringen, dat werkelijk kan gezegd worden dat iedereen deelachtig is aan een zekere mate van hypocrisie. Alzo zal de gedeelde schuld van de duivel slechts een halve schuld zijn.

Uiteindelijk is Freud nog komen opduiken om te vertellen dat bij ons, zoals bij de wildemannen, slechts gevoelens van lust of onlust bestaan, die echter met beschaafde gevoelens zijn aangekleed geworden.

Dit aankledingsproces van onze primitieve gevoelens van lust en onlust heeft eeuwen geduurd en duurt nog steeds, buiten onze wil om.

Het komt mij immers voor dat de moderne mens nooit zo ver verwijderd is geweest van de zelfkennis, het gnoti séauton van de Grieken.

Ons raderwerk is veel te ingewikkeld geworden opdat de moderne mens er zich zou in verdiepen.

Trouwens, waar zou hij de tijd vinden, wanneer hij naar de cinema moet gaan, naar de radio luisteren, zijn dagblad lezen, de sportvelden bezoeken, binnen kort nog de televisie bekijken om zich dan nog hoofdzakelijk te moeten wijden aan de strijd voor het bestaan.

Er zijn wel kunstenaars en wetenschapsmensen, die zich in zijn plaats daar mee bezig houden en dagelijks nog nieuwe gebieden van de menselijke psyche voor de eerste maal betreden.

Maar de gemiddelde mens zal hoe langer hoe meer een vreemdeling worden tegenover zichzelf, dat is een automaat. Het is zelfs best mogelijk dat de mensen in de toekomst geen tijd meer zullen vinden om slecht te zijn. In ieder geval is het in hun eigen belang ten allerminste «goed zijn» te mimeren.

En wie zal er zeggen dat diegene, die zijn ganse leven «goed zijn» heeft gemimeerd, er op het laatste niets van heeft overgehouden? Wie zal er beweren dat zulks niet een van de wijzen is waarop de oorspronkelijke gevoelens van lust en onlust aangekleed zijn geworden tot de gematigde goede gevoelens?

Men kan nooit lang een rol spelen zonder er iets van over te houden, daarom zijn de toneelspelers zulke onmogelijke mensen.

Maar men kan ook beginnen met een rol te spelen en op het laatste er zo vast in geloven dat de rol die men mimeert alleen nog werkelijkheid is. Dat is een overgangsstadium van hypocrisie naar rechtzinnigheid.

In eindig met U een vertelling voor te lezen getiteld «De Oude Hypocriet», waarin dit overgangsstadium wordt weergegeven.

«Toen de mensen tot het allerkleinste waren gedrongen, hoopten zij kortelings het grote mysterie der natuur te ontsluiëren.

Die hoop duurde eeuwen, en haar ongeduld bleef even fris.

Toen besloot God de mensen te belonen, voor dit onblusbare geloof, en die felle liefde tot het leven.

En Hij zond een Engel naar de aarde om hen te openbaren, het geheim van tijd en ruimte, van verleden en toekomst, van oneindigheid en onsterfelijkheid, van alle leven en dingen.

De Engel ontmoette eerst een artist.

Toen deze wist hoe stuntelig zijn zintuigen hem hadden misleid, zag hij dat er geen schoonheid was. En hij verbrandde zijn werken als nietswaardige dingen.

De tweede, die de Engel ontmoette, was een inbreker, die ijverig peuterde aan een deur.

Nauwelijks zag hij alles in zijn doorschijnendheid, of hij verhaastte zich om het huis dat hij bestelen wou, zo grondig te ledigen, dat geen ding van waarde er nog achterbleef.

Toen ontmoette de Engel een oude hypocriet. De oude hypocriet, zeer waardig, als vond hij het gepast dat een Engel tot hem sprak.

Als hij het al vernomen had, was hij zo verontwaardigd, dat hij de Engel bezwoer, dat hij een leugenaar was en dat hij het recht niet had, een wereld, door hem zelf geschapen, te vergruizen, want hij, de oude hypocriet, zou verder leven alsof die openbaring hem niet was geschied.

Toen gaf de Engel het op, en ging weer terug naar God.

Rede van Mr C. VAN DER PLANKEN, Stafhouder der Balie van Antwerpen

Wanneer ik de paradoksale titel las van uw rede «Lof der Hypocrisie» gleed mijn gedachte naar Tartuffe, de veinzende devoot van Molière en het symbool der schijnheiligheid.

Ik zou niet durven beweren, dat die man U in de bloempjes zou gezet hebben omdat de beruchte veinzer, in de titel, een soort rehabilitatie zou gevonden hebben; want ik vermoed dat Tartuffe tot dat soort mensen behoort, die gierig zijn met bloemen, en zelfs een engel zodanig ontstemmen, dat deze niet beter wenst dan naar de hemelhoogten terug op te vlerken.

Wanneer gij, met ogen die glunderden van pret, mij de tekst uwer rede hebt overhandigd, was ik niet zonder een zekere schroom, want ik heb mij afgevraagd «welk bommetje mij in de hand werd gestopt».

En bij de lezing, werd ik eerst onthutst en dan stilaan bezorgd om U, Beste Confrater, want ik dacht aan de préface van «Tartuffe», waar Molière schreef:

«Les marquis, les précieuses et les médecins ont souffert doucement qu'on les ait représentés; ils ont fait semblant de se divertir, avec tout le monde, des peintures que l'on a faites d'eux! Mais les hypocrites n'ont point entendu raillerie; ils se sont effarouchés d'abord, et ont trouvé étrange que j'eusse la hardiesse de jouer leurs grimaces et de vouloir décrier un métier dont tant d'honnêtes gens se mêlent. C'est un crime qu'ils ne sauraient me pardonner!»

Arme Molière!

Gelukkige Mr Van Alsenoy!

Want in de ruisende toejuichingen welke uw rede hebben begroet en waaruit zoveel hartelijkheid, zoveel sympathie, zoveel bewondering en zoveel genereuse spontaneiteit opvlamden, hebt gij wel aan gevoeld, dat in die uitgelezen schare van toehoorders, niemand zich heeft geraakt gevoeld. En het moet aan uw goed hart een balsem geweest zijn, te constateren dat de mensheid veel minder geschonden is dan gij haar hebt afgebeeld!

Ik verheug mij met U, hier het levend bewijs te vinden, hoezeer de wereld er is op vooruitgegaan sinds Molière!

Hoe bekorend wordt dan de taak, uw goochelspel van humor en paradoxen te bewonderen, los van alle smalende zinspelingen, in het speelse licht van uw geestige vondsten.

En daaraan hebben de toehoorders zich ruim verlustigd, want dat is nu eenmaal de weerglans van een rustig geweten en van een kinderlijk onschuldig gemoed!

Het is een genot uw rede te lezen, ze te horen in een stijl los van alle rhetorische rimpels, in de gladde en volkse taal, waar de malse spreuken en de schilderachtige zinnen, glinsteren als de blekkerende schilfers van uw sprankelende humor en getuigen van het rijke koloriet van uw fantasie!

Want er schuilt prettig gegichel achter elke blad-

zijde, men raadt er de dolle buitelingen van een spotziek duiveltje, zelfs wanneer de toon strakker wordt en de speelse ironie aanzwelt tot sarcastische lach!

Gij hebt veel geërfd van al die Brabantse en Vlaamse dichters die de conventiedeugden, de uiterlijke schijn, de «humana Comedia» hekelden en in de «disputaties» en de «Spiegheles» de soms bijtende satire stelden van de maatschappelijke wantoestanden.

Van de Brabander Jan Boendale hebt gij de gispende toon.

Met Adriaan Poirters hebt gij een ferm rukje «aan het masker van de wereld» gegeven, en aan dezen die een masker een verouderde mode achten, een duchtige veeg over het modern schminksel. In uw rede trillen de echo's van de pittige volkstaal, van de luimige trant, die de monkelende lach verraden, waarmee die slimme Poirters neerkeek op het loos fatsoen en op 't geniepig gedoe van waardig-doende mensen.

Van de paradoksale geest van Shaw en Chesterton, van hun flegmatieke gelijkmoedigheid schijnt ook iets overgewaaid van de oevers van de Teems naar de oevers van de Schelde. En ik feliciteer U dat gij U hebt losgehecht van de bittere wrong die zoveel humor doodt in de Vlaamse literatuur en dat over uw rede de lachende spot vaart van Uylenspiegel.

Zult gij mij verwijten dat ik de geest uwer rede niet trouw vertolk en niet schijn te bevroeden, dat uw spot soms bijtend sarcasme dekt en dat hier en daar zelfs een lach oprilt die moeilijk de traan verduikt, daar waar de scalpel van uw dan snijdend woord de huichelarij blootlegt van zoveel verwaande deftigheid, van zoveel valse eer, van zoveel gekunstelde ledigheid?

Ik eer dit gevoelen, doch ik zal uw opvatting niet delen, wanneer gij aanvoert dat de geldhonger, de roemzucht, de pralerij der burgerij, de hypocrisie, als individueel verschijnsel der ziekelijke afglijding van de waarheid naar de schijn, tot een maatschappelijke instelling zouden omgevormd hebben.

Is hypocrisie de laakbare eigenschap van één stand?

Een onbevangen oordeel staat afwijzend tegenover het buitensporige van deze stelling.

Want de eenvoudige rechtvaardigheid gebiedt toch — zonder buiten eigen land te gaan — te erkennen dat de nu zo gesmade burgerij, spijs al haar gebreken, immer alle uitingen en vormen van despotisme heeft bestreden; dat haar durf aan de grondslag ligt van ons nationaal bestaan en dat haar geest van wijze moderatie en voorzichtig evenwicht zodanig onze grondwet doorademt, dat het zelfs in deze tijd, aanbeveling verdient er niet te veel aan te tornen, wil men tal van dwaasheden vermijden!

Laat mij toe te menen dat de veinzerij, geboekt staat op het zondenregister van Elckerlijc — dat is de eeuwige man.

De Man niet van één tijdperk, niet van één stand, maar van alle tijden en van alle standen, omdat de hypocrisie niets anders is dan de heimelijke *aanslag op de waarheid*. En dat is een zeep oud menselijk bedrijf!

Denk, om niet tot de verste tijden op te klimmen, aan de satiren van Lucilius, van Horatius, van Persius, hoor deze Romeinen ironiseren en schimpen op de kwalen en de huichelarijen van hun tijd!

Denk aan Virgilius en zijn zedepreek tot het hoevaardig « Ras van Rederijkers, druipend van pomade »!

Denk aan Juvenalis en zijn aanklacht tegen de zinnelijke verwildering der hoge standen, de jacht naar rijkdom met perverse middelen, de vernedering van de arme en, wat hij noemt, de morele tekortkomingen van het vrouwelijk geslacht.

Maar Juvenalis was voorzigtiger, want hij richtte zich bij voorkeur tot de mensen die reeds op de begraafplaats lagen.

Hypocrisie is zo oud als de *wereld zelf*!

Maar ik kan mij bezwaarlijk aansluiten bij uw gelaten vaststelling dat de huichelarij zo geweldig tiert, dat « *de Wijze man* » de woekerende kwaal maar sceptisch moet gedogen; dat hij zich enkel de weelde moet veroorloven misprijzend neder te zien op de roemloze stoet van hypocriten, van verachtelijke individuen en morele wangedrochten van alle kaliber.

Het is wellicht omdat ik scepticisme in zijn dodende steriliteit gevaarlijker acht dan de kwaal der hypocrisie; want de sceptieker die zich opsluit in zijn toren, is misschien een trotse man, maar in feite is hij in al zijn zelfvoldaanheid niet anders dan de defaïtist der zedelijke waarden.

Moesten wij de engel van uw sprookje ontmoeten, dan zouden wij hem het gegrond verwijt toerichten dat zijn verslag onvolledig is en hem aanraden, « de hypocriet van alle tijden » gerust te laten staan in zijn eenzame morele ellende, alleen met zijn ikzucht, alleen met zijn levensleugen, alleen met de valse glorie van andermans verdiensten en met de gestolen roem van andermans heldhaftigheid.

Och! De hypocriet is zo verslonst, zo miezerig, wanneer hij zijn arlekinspak heeft afgelegd, dat ik werkelijk geen loflied aan zijn adres kan aanvaarden.

Roep de engel van uw sprookje terug en spoor hem aan eens vlug te toeren door stad en dorp, een oogslag te werpen in vele huizen en vraag hem of hij de zorgende en tobbede en toch blijde moeders gezien

heeft die opgaan in het huiselijk geluk van stralende kinderweelde?

Inviteer hem een oogslag te werpen in de ziekenzalen van gasthuizen en klinieken. Vindt hij er niet dokters, en liefdezusters die in hijgende spanning en in volledige zelfvergetelheid zoveel offeren om toch de levensgensters te redden in gebroken mensenwrakken?

Vraag hem of hij in zijn zwevende vluchten door het ruim geen blik heeft gegund aan die *air-hostess* die, in de bewuste zekerheid van een naderende lucht-ramp, midden het razend geluid der op hol geslagen motoren, de visie van het noodlot beheerst, door haar *glimlachende sereniteit*.

Heeft de Engel van uw sprookje, de hand gelegd op deze van de jonge man, die staat in de loopgracht, het oog gericht op de tijdnaald en tellend de seconden, die hem scheiden van de *wip*, die de sprong is naar de vrijheid of de sprong naar de dood?

En afdalend van de trappen van het heroïsme, leid hem naar de guldene schaduw van het simpele leven bij ons; geef hem tien verzen van Gezelle, laat hem luisteren in d'avondeemstering naar de klankenover van een verre beiaard! Laat hem in stille vervoering genieten van de muzikale streling van een Beethoven! Mime?

Artificiële berekening en aanstellerij?

Psychopathen der rechtzinnigheid!

Maniakken van het altruïsme!

Genevroseerden van het idealisme!

Neen, ik weiger te geloven aan de verwaten triomf van huichelarij! Mijn voorkeur gaat naar de steeds levende, de heerlijke en hartroerende bloeisel van eenvoudige levensadel, van offervaardige goedheid en van schoonheidsgevoel bij de mensen; die adel en die goedheid, waarvan de pure grootheid en de onvervalste pracht de valse schimmen der hypocrisie doen verzwinden, gelijk de nevels immer wijken vóór het stralend zonnelicht.

Mijn goede Meester Van Alsenoy, de kunstenaar in U heeft naar het tekenstift gegrepen, en op het blanke vel heeft uw fantasie een meesterlijke « *krabbel* » geïnspireerd!

Mijn gedacht gaat naar Forain, naar Ramaekers, naar andere grootmeesters der karikatuur; gij hebt zoveel van het diepmenselijke dat leeft in hun prenten! En dankbaar zijn wij U, omdat gij zo treffend hebt bewezen dat de gezonde geest van Uilenspiegel nog immer leeft!

RECHTSPRAAK

HOF VAN VERBREKING

2e Kamer — 10 Juli 1950.

Voorzitter: M. Louveaux.

Raadsheer-Verslaggever: M. Daubresse.

Advocaat-Generaal: M. Colard.

Onrechtmatige daad. — Schade door minderjarige ondergeschikte aan zijn meester toegebracht. — Art. 1384, lid 2 en 3, B.W. veronderstelt een benadeelde derde. — Bij benadeling van de meester, is alleen de vader aansprakelijk, niet de meester zelf.

De bij artikel 1384, lid 2 en 3 B.W. onderscheidenlijk ten laste van de vader en de meester bepaalde aansprakelijkheid veronderstelt het bestaan van een

door de schuld van de minderjarige of van de aangestelde benadeelde derde.

Indien, zoals in casu, de meester zelf de schade heeft geleden, door de minderjarige veroorzaakt in de werkzaamheden, waartoe hij gebruikt is, komt uitsluitend de aansprakelijkheid van de vader in aanmerking. De aansprakelijkheid van de meester is in dit geval buiten toepassing.

Banque de la Sté Financière Bruxelloise e.a. t/

Mahy, Robert e.a.

Gelet op het bestreden arrest, de 28 Décembre 1948, gewezen door het Hof van Beroep te Brussel;

3) Voor zover de voorziening gericht is tegen Mahy Robert:

Over het enig middel: schending van de artikelen 1382, 1383, 1384, alinea's 1, 2, 3 en 5, en van 20 van de wet van 17 April 1878, inhoudende de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering, doordat het bestreden arrest ten onrechte de door de aanlegsters in verbreking tegen de genaamde Mahy Robert gerichte burgerlijke vorderingen niet ontvankelijk verklaard heeft voor zover ze tot doel hadden hem burgerlijk en hoofdelijk verantwoordelijk te doen verklaren voor de veroordelingen tot schadevergoeding, te hunnen bate uitgesproken ten laste van zijn minderjarige zoon, de bij hem verdachte Mahy Jean Denis, en deze beslissing uitsluitend heeft doen steunen op het feit dat de verdachte Mahy Jean Denis op het ogenblik, waarop de strafbare feiten begaan werden, handelde als aangestelde van de « Banque Financière Bruxelloise », eerste aanlegster in verbreking, en als zodanig aan de bewaking van zijn vader onttrokken was; dat, daar de verdachte de ten laste gelegde feiten begaan heeft, terwijl hij zich onder het gezag en de bewaking bevond van zijn aansteller, het deze laatste is die, wijl hij het aan zichzelf te wijten heeft dat hij zijn vertrouwen verkeerd heeft gesteld, krachtens artikel 1384, lid 3, van het Burgerlijk Wetboek, moet beschouwd worden als burgerlijk verantwoordelijk niet enkel voor de door de aangestelde aan derden veroorzaakte schade, doch « à fortiori » voor de aan de aansteller zelf toegebrachte schade, zulks terwijl de bij artikel 1384, lid 3, van het Burgerlijk Wetboek ten laste van de aansteller bepaalde verantwoordelijkheid enkel het geval betreft, waarin de schade toegebracht wordt aan een derde, en niet het geval, waarin de schade door de aansteller zelf wordt geleden, en anderzijds de bij artikel 1384, lid 2, ten laste van de ouders bepaalde verantwoordelijkheid haar grond vindt in het vermoeden van een door hen begane fout in de opvoeding en tevens in de bewaking van hun kinderen;

Overwegende dat het bestreden arrest zijn aangevallen dispositief op de volgende beschouwingen doet steunen: « dat, zo het kind, tijdens zijn minderjarigheid, ophoudt onder de bewaking te staan van zijn vader om onder het toezicht te komen van een meester of van een aansteller, en het schade veroorzaakt, terwijl het onder het gezag of de bewaking geplaatst is van die aansteller, het deze laatste is die verantwoordelijk zal zijn en geenszins de vader; dat geen onderscheid dient te worden gemaakt naargelang de schade geleden wordt door derden of door de aansteller zelf; ... dat er geen samenloop kan zijn van de verantwoordelijkheid van de vader en van de aansteller, daar deze laatste door de minderjarige in zijn dienst te nemen op zich heeft genomen niet alleen de verplichting om toezicht op hem te houden, doch ook de uit zijn verkeerde keuze voortvloeiende risico's, waarvan niet kunnen gescheiden worden die, welke het gevolg mochten zijn van een gebrekkige opvoeding »;

Overwegende dat de bij artikel 1384, lid 2 en 3, van het Burgerlijk Wetboek onderscheidenlijk ten laste van de vader en van de aansteller bepaalde aansprakelijkheid het bestaan veronderstelt van een door de fout van de minderjarige of van de aangestelde benadeelde derde;

Overwegende dat in casu de door de minderjarige in de werkzaamheden, waartoe hij gebruikt is, veroorzaakte schade door de aansteller zelf is geleden;

Dat bijgevolg uitsluitend in aanmerking komt de verantwoordelijkheid van de verweerder als vader van de minderjarige, daar de aansteller de derde benadeelde is, hetgeen de eventualiteit van een samenloop

der hierboven vermelde verantwoordelijkheden uitsluit;

Overwegende mitsdien, dat het bestreden arrest, doordat dit het aangevallen dispositief heeft doen steunen op de overweging, dat de hier buiten toepassing zijnde burgerlijke verantwoordelijkheid van de aansteller in de plaats zou treden van in het onderhavig geval uitsluitend bestaande verantwoordelijkheid van de vader, de in het middel aangehaalde wetsbepalingen heeft geschonden;

Om die redenen,

Verbreekt het bestreden arrest in zover het de door de aanlegsters tegen Mahy Robert gerichte vordering niet ontvankelijk verklaart en in zover het uitspraak doet over de kosten, betreffende die vordering;

Verwerpt de voorziening voor het overige;

Beveelt dat dit arrest zal overgeschreven worden op de registers van het Hof van Beroep te Brussel en dat melding er van zal gemaakt worden aan de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Veroordeelt de aanlegsters tot de drie vierden en de verweerder Mahy Robert tot één vierde der kosten;

Veroordeelt de aanlegsters tot een vergoeding van 150 frank jegens elke van de verweerders De Smet Emile, Cortvriendt Adolphe en Hoyez Marvel;

Verwijst de aldus omschreven zaak naar het Hof van Beroep te Gent.

NOOT: Bij een uitvoerig en overtuigend gemotiveerd arrest van 9 Juli 1934 (Pas. 1934, I, 352) heeft het Hof van Verbreking het tegenovergestelde beslist. Zie ook Hof Brussel, 14 Juli 1945, J. T. 530; Pirson et de Villé, *Traité de la responsabilité civile extra-contractuelle*, T. I, blz. 187, n° 80; P. de Beus: *Burgerlijke Verantwoordelijkheid ontstaan uit misdrijven of oneigenlijke misdrijven*, n° 45; A. Wolfsbergen: *Onrechtmatige daad*, blz. 256.

HOF VAN VERBREKING

Verlofkamer. — 22 Juli 1950.

Voorzitter: M. Louveaux.

Raadsheer-Verslaggever: M. Connart.

Eerste Advocaat-Generaal: M. Hayoit de Termicourt.

Strafrecht. — Begrip « dragen van vuren » in de zin van art. 519 W.v.S.

Doordat het bestreden arrest het feit, dat « verdachte, toen hij zich in een autobergplaats dicht bij de benzinetank bevond op het ogenblik dat men er benzine in goot, een lucifer ontstak, die de benzine in vuur stak » heeft gequalificeerd als « een vuur gedragen hebben », heeft het bestreden arrest aan deze bewoordingen van art. 519 W. v. S. niet een betekenis gegeven, die van hun gebruikelijke zin afwijkt.

Petit-Dufrenoy t/ De Raedt en N.V. Eagle Star, b.p.

Gelet op het bestreden arrest, de 6de Maart 1950 gewezen door het Hof van Beroep te Luik;

1) In zover de voorziening gericht is tegen de beslissing over de publieke vordering:

Over het tweede middel: schending van artikel 519 van het Strafwetboek, doordat het bestreden arrest aanlegger veroordeeld heeft wegens inbreuk op deze bepaling op de beschouwing dat de ten laste gelegde

brand veroorzaakt werd door een vuur gedragen of achtergelaten zonder voldoende voorzorg, terwijl het ten laste van aanlegger bewezen verklaarde feit bestond in het «in zijn hand houden van een lucifer, zonder te bewegen en ter plaats blijvend», wat trouwens niet betwist werd:

Overwegende dat het arrest vaststelt dat aanlegger, toen hij zich in een autobergplaats dicht bij de benzinetank bevond op het ogenblik dat men er benzine in goot, een lucifer «ontstak» die de benzine in vuur stak;

Dat het arrest door te beslissen dat aanlegger aldus «een vuur gedragen heeft» aan deze termen van artikel 519 van het Strafwetboek geen betekenis heeft gegeven die van hun gebruikelijke zin zou verschillen;

Dat het middel in rechte niet opgaat;
(het overige zonder belang).

RAAD VAN STATE

4e Kamer. — 3 Mei 1950.

Voorzitter : M. Vranckx.

Raadsheren : MM. Mast (verslaggever) en Buch.

Advocaat : Mr L. De Clercq.

1. **Rechtspleging. — Tweede verzoekschrift ter vervanging van eerste. — Zelfde voorwerp. — Geen afstand van geding.**

2. **Rijkspersoneel. — Bevorderingen. — Voorafgaande bezwaren. — Horen van reclamant wezenlijke waarborg en substantiële vorm. — Nietigverklaring als sanctie.**

1. *Er is geen afstand van het geding, wanneer verzoeker een tweede verzoekschrift, waarbij de vernietiging van hetzelfde besluit gevraagd wordt, verdient «ter vervanging van» zijn eerste verzoekschrift en aldus klaarblijkelijk zijn wil te kennen geeft, het geding voort te zetten.*

De te late indiening van het tweede verzoekschrift heeft in dit opzicht geen belang.

2. *Artikel 75 van het K. B. van 2 October 1937 (Statuut van het Rijkspersoneel) en artikel 23 van het K. B. van 7 Augustus 1939 (Beoordeling en bevordering van het Rijkspersoneel) schrijven substantiële vormen voor, die een wezenlijke waarborg uitmaken voor het Rijkspersoneel.*

Het bestuur kan niet naar willekeur over het horen van de reclamant beslissen.

De weigering, de reclamant te horen, heeft de nietigverklaring van het benoemingsbesluit voor gevolg.

Vuye t/Belgische Staat (Minister van Financiën).

De Raad van State,

Gezien de verzoekschriften d.d. 15 September 1948 en 11 April 1949;

Gelet op het bevel d.d. 5 December 1949, waarbij de twee zaken ingeleid bij deze twee verzoekschriften wegens verknochtheid werden samengevoegd;

Overwegende dat uit de bewoordingen van het verzoekschrift d.d. 15 September 1948 en inzonderheid uit de uiteengezette middelen blijkt dat verzoeker de nietigverklaring aanvraagt van het besluit van de Regent d.d. 19 Februari 1948, waarbij de heer Des-

medt Jan-Baptist tot directeur bij het hoofdbestuur der douanen en accijnzen benoemd werd;

Overwegende dat bij het verzoekschrift d.d. 11 April 1949, ingediend «ter vervanging van de klacht d.d. 15 September 1948», de verzoeker de vernietiging aanvraagt: 1° van het «voorstel tot voorbijstreving van requestant voorgelegd aan de Minister van Financiën door de directieraad»; 2° van bovenvermeld besluit van de Regent d.d. 19 Februari 1948;

Overwegende dat de tegenpartij terecht laat gelden dat het verzoekschrift d.d. 11 April 1949 wegens laat-tijdigheid niet ontvankelijk is; dat inderdaad het bestreden voorstel van de directieraad op 16 December 1947 aan verzoeker werd betekend en het bestreden besluit van de Regent in het Belgisch Staatsblad van 3 Maart 1948 bekendgemaakt werd; dat het verzoekschrift d.d. 11 April 1949 derhalve, bij toepassing van de artikelen 4 en 94 van het besluit van de Regent d.d. 23 Augustus 1948, niet ontvankelijk is;

Overwegende dat, wat het verzoekschrift d.d. 15 September 1948 betreft, de tegenpartij in hoofdorde laat gelden dat het als niet bestaande moet beschouwd worden daar het door het verzoekschrift d.d. 11 April 1949 vervangen werd, en in subsidiaire orde aanvoert dat het tweede verzoekschrift als een afstand van het eerste verzoekschrift dient beschouwd;

Overwegende dat het verzoekschrift d.d. 15 September 1948 rechtsgeldig bij de Raad van State ahangig werd gemaakt; dat de zaak, welke het voorwerp van dit verzoekschrift uitmaakt, slechts aan de kennisneming van de Raad van State kan onttrokken worden door de bewilliging, door de bevoegde kamer, van het verzoek waarbij uitdrukkelijk afstand wordt gedaan van het geding; dat er vanwege verzoeker van geen uitdrukkelijke afstand van het geding kan sprake zijn, daar verzoeker, door het indienen van een tweede verzoekschrift, waarbij de vernietiging van hetzelfde besluit gevraagd wordt, klaarblijkelijk zijn wil te kennen geeft het geding voort te zetten;

Overwegende dat verzoeker, tot staving van zijn aanvraag tot nietigverklaring, aanvoert dat de directieraad van het Ministerie van Financiën, na de betekening van het voorstel tot bevordering van de heer Desmedt, in strijd met de terzake geldende reglementatie, hem weigerde te horen; dat uit het dossier blijkt en door de tegenpartij niet ontkend wordt dat de directieraad inderdaad een daartoe strekkende aanvraag van verzoeker d.d. 24 December 1947 op 21 Februari 1948 afwees om reden dat het «horen van de belanghebbenden door de bedoelde raad niet verplichtend is»;

Overwegende dat, bij toepassing van artikel 75 van het koninklijk besluit van 2 October 1937 en van artikel 23 van het koninklijk besluit van 7 Augustus 1939, ieder ambtenaar die zich benadeeld acht, binnen tien dagen na de kennisgeving van de voordracht en vóór elke beslissing, zijn bezwaren indienen mag en aanvragen kan om gehoord te worden; dat deze bepalingen een wezenlijke waarborg voor het Rijkspersoneel uitmaken en dat, in tegenstelling met wat de tegenpartij staande houdt, het bestuur niet naar willekeur over het horen van de reclamant kan beslissen; dat de tegenpartij door het weigeren verzoeker te horen, de substantiële pleegvormen heeft geschonden, welke bij de koninklijke besluiten van 2 October 1937 en 7 Augustus 1939 zijn voorgeschreven,

BESLUIT :

Artikel 1. — Het besluit van de Regent van 19 Februari 1948, waarbij de heer Desmedt Jan-Baptist tot

directeur bij het hoofdbestuur der douanen en accijnzen is benoemd, wordt vernietigd.

Artikel 2. — De betaling van het recht van 300 fr. wegens kosten, valt ten laste van de Staat.

Artikel 3. — Het verzoekschrift d.d. 11 April 1949 wordt verworpen en de betaling van het recht van 300 fr. wegens kosten, valt ten laste van verzoeker.

Artikel 4. — Dit arrest zal bij uittreksel en in dezelfde vormen als het vernietigd besluit in het Belgisch Staatsblad bekendgemaakt worden.

RAAD VAN STATE

4e Kamer — 3 Mei 1950.

Voorzitter : M. Vranckx.

Raadsheren : MM. Mast en Buch (verslaggever).

Advocaten : Mrs Van Rijn en Custers.

Staat van wijzen. — Valsheid in geschriften. — Schorsing en ontzetting uit het ambt van gemeente-secretaris. — Ontslagname en aanvaarding van ontslag door gemeenteraad. — Voorwaarden dezer aanvaarding. — Proces-verbaal der gemeenteraadsvergadering. — Artikelen 63, 112 en 113 der gemeentewet. — Machtsafwendig. — Publicatie van beweegredenen. — Besluitwet van 8 Mei 1944.

Zijn in staat van wijzen : zaken, wegens verknochtheid samengevoegd en geschorst in afwachting van de uitspraak door het bevoegde rechtscollege, waarbij een betichting van valsheid in geschriften betreffende een stuk van wezenlijk belang voor de oplossing van het geschil werd aanhangig gemaakt, wanneer dit rechtscollege een beslissing heeft geveld waarbij de partijen zich neerleggen, zonder dat zijn bevoegdheid betwist en de zaak voor een ander college gebracht wordt.

Indien het inleidend verzoekschrift de vernietiging van een beslissing niet vraagt, dan dient ook niet onderzocht of die beslissing al of niet de wettelijke bepalingen, houdende de voorwaarden waarin die beslissing dient getroffen, geëerbiedigd heeft.

Een proces-verbaal van een gemeenteraadsvergadering dient zelfs de op onregelmatige wijze op de vergadering getroffen beslissing op te nemen.

Het valt binnen de bevoegdheid van de gemeenteraad de inhoud van het proces-verbaal der gemeenteraadsvergadering te bepalen; de beslissing, waarbij bij deze bevoegdheid uitoeft is regelmatig zo zij de artikelen 63, 112 en 113 der gemeentewet eerbiedigt.

Wie vernietiging vraagt van een besluit van de Regent wegens machtsafwendig om reden dat de tuchtstraf enkel werd toegepast om verzoeker uit zijn ambt te verwijderen, dient zulks te bewijzen, vooral wanneer dit besluit zich op feiten beroept die voor betoegeling vatbaar zijn.

Het inroepen van verzachtende omstandigheden voor een persoon tegen wie een besluit van de Regent tuchtmaatregelen treft, bewijst niet dat er afwendig van bevoegdheid is van haar wettelijk doel.

Het publiceren onder vorm van considerans van de beweegredenen welke tot het nemen van de in het bovenvermeld besluit getroffen tuchtmaatregelen geleid hebben, maakt geen bevoegdheidsoverschrijding uit.

R... t/ Gemeenteraad van Mechelen.
R... t/ Belgische Staat (Minister van Binnenlandse Zaken).

De Raad van State,

Gezien de twee verzoekschriften dd. 16 December 1948;

Gelet op het bevel dd. 19 Januari 1949, waarbij de twee zaken, ingeleid bij de verzoekschriften van 16 December 1948, wegens verknochtheid werden samengevoegd;

Gelet op het bevel dd. 30 Mei 1949 van de IVE kamer, waarbij de zaak geschorst werd in afwachting van de uitspraak door het bevoegde rechtscollege over de betichting van valsheid in geschriften, door verzoeker gedaan betreffende een stuk dat van wezenlijk belang is voor de oplossing van het geschil en waarvan de tegenpartij verklaard heeft gebruik te willen maken;

Overwegende dat het eerste verzoekschrift strekt « tot de nietigverklaring van een beraadslaging dd. 15 Juli 1948 van de gemeenteraad van Mechelen, waardoor deze goedkeuring zou gehecht hebben aan een proces-verbaal der vergadering van 7 Juni 1948 in hetwelk verkeerdelijk vermeld stond dat het ontslag van verzoeker was aangenomen geworden »;

Overwegende dat het tweede verzoekschrift strekt « tot de nietigverklaring wegens machtsafwendig van het Regentsbesluit dd. 18 Mei 1948, luidens hetwelk verzoeker, voor de duur van drie maanden, in zijn ambt werd geschorst »;

Overwegende dat verzoeker gemeente-secretaris der stad Mechelen was wanneer hij op 17 Mei 1945 bij ordemaatregel door de Minister van Binnenlandse Zaken in zijn ambt geschorst werd; dat op 30 November 1945 de duur van de schorsing verlengd werd met een termijn van drie maand;

Overwegende dat op 26 Februari 1946 de gemeenteraad van Mechelen, na het verslag gehoord te hebben van de commissie belast met het onderzoek van de houding van de leden van het stadspersoneel onder de bezetting, de volgende beslissing trof :

« de heer R..., geboren te A... de, gemeente-secretaris te Mechelen, wordt als dusdanig uit zijn ambt ontzet met ingang van 1 Juni 1945, wegens zijn gedragingen tijdens de Duitse bezetting »;

Overwegende dat de Bestendige Deputatie van de Provinciale Raad van Antwerpen op 30 Augustus 1946 besloot « de afstelling van de heer R... als gemeente-secretaris der stad Mechelen, waartoe door de gemeenteraad werd beslist in zitting van 27 Februari 1946, niet goed te keuren en de zaak voor verdere behandeling naar de bevoegde bestuurlijke overheid te verzenden »;

Overwegende dat de gemeenteraad van Mechelen op 19 September 1946 de straf van afstelling bevestigde; dat het stadsbestuur zich op 5 October 1946 tot de Minister van Binnenlandse Zaken richtte en hem verzocht « niet in te gaan op het besluit van de Bestendige Deputatie en wel integendeel de afstelling van de heer R... als stadssecretaris te willen bekrachtigen »;

Overwegende dat, bij besluit van de Regent dd. 18 Mei 1948, de beslissing van de gemeenteraad van Mechelen dd. 27 Februari 1946, gewijzigd werd en R... bij tuchtmaatregel voor de duur van drie maand, lopende van 1 Juli 1945 af, in zijn ambt van gemeente-secretaris geschorst werd; dat dit besluit aan ver-

zoeker op 9 Juni 1948 betekend werd door tussenkomst der stad Mechelen;

Overwegende dat vóór dit besluit, en wel op 26 Februari 1948, verzoeker het volgend schrijven heeft ondertekend :

«Ondergetekende, R... L..., heeft de eër aan de gemeenteraad van Mechelen zijn ontslag aan te bieden als secretaris der stad per 30 September 1945.

Hij dankt de gemeenteoverheid voor het vertrouwen dat zij hem zoveel jaren heeft geschonken en hoopt dat een dag zal komen wanneer die zelfde overheid zal willen erkennen dat hij dat vertrouwen niet heeft beschaamd»; dat dit schrijven in handen van de Minister van Binnenlandse Zaken bleef berusten zonder dat verzoeker het terug eiste tot op 29 Mei 1948, datum waarop de Minister het aan het gemeentebestuur van Mechelen overmaakte; «met verzoek het ontslag door de gemeente te laten aanvaarden zodra het besluit van de Regent dd. 18 Mei 1948, waardoor de zaak R... wordt beslecht, zal genotificeerd worden»;

Overwegende dat op de vergadering van 2 Juni 1948 het College van burgemeester en schepenen der stad Mechelen het besluit van de Regent en het schrijven van verzoeker, waarbij hij zijn ontslag geeft, voor mededeling aan de Raad verzond; dat beide punten voorkomen op het mededelingsbericht van de gemeenteraad van 7 Juni 1948;

Overwegende dat het notulenboek van de gemeenteraad voor de vergadering van 7 Juni 1948 de volgende meldingen bevat :

«3. Schrijven dd. 26 Februari 1948 van de heer R... L..., waarbij hij zijn ontslag geeft als stadssecretaris vanaf 30 September 1945. Het ontslag van de heer R... als stadssecretaris, te rekenen van 30 September 1945, wordt door de Raad aangenomen;

4. Regentsbesluit dd. 18 Mei 1948 houdende schorsing met weddeberoving van 3 maanden, ingaande op 1 Juli 1945 van de heer R... L..., stadssecretaris : voor mededeling aangenomen»;

Overwegende dat de aanvaarding van het ontslag aan verzoeker per schrijven van 8 Juni 1948 medegedeeld werd; dat verzoeker op 9 Juni 1948 dit schrijven weigerde omwille van het feit dat dit punt niet op de dagorde stond, voorbehoud maakte betreffende het ontslag en de aanvaarding er van, en de stad verzocht te willen wachten om over dit ontslag te beraadslagen;

Overwegende dat het notulenboek betreffende de zitting van 15 Juli 1948 van de gemeenteraad van Mechelen de volgende melding bevat : «na de afhandeling der dagorde wordt de bespreking in verband met punt 3 der mededelingen van de vergadering van 7 Juni hernomen en de voorzitter geeft lezing van de brief van de heer Minister van Binnenlandse Zaken, met betrekking op de gevolgde procedure inzake het ontslag van de heer R; het voorstel tot wijziging van de tekst van het proces-verbaal wordt ter stemming gelegd. Het wordt verworpen met 14 stemmen tegen 13 stemmen; als gevolg aan deze stemming wordt het proces-verbaal der vergadering van 7 Juni ongewijzigd goedgekeurd»;

Overwegende dat verzoeker zich op 6 October 1948 als burgerlijke partij aanstelde bij de onderzoeksrechter te Mechelen, ten laste van J..., in zijn hoedanigheid van waarnemend stadssecretaris; uit hoofde van valsheid in authentieke of openbare geschriften en gebruik er van, om, als openbaar ambtenaar «in het notulenboek van de gemeenteraad op 15 Juli 1948 en betreffende de vergadering van 7 Juni 1948 te hebben geschreven : het ontslag van de heer R... als

stadssecretaris te rekenen van 30 September 1945 wordt door de Raad aangenomen», ofschoon die aanneming van ontslag niet geschiedde; dat de Kamer van Inbeschuldigingstelling van het Hof van Beroep te Brussel op 17 November 1948 een arrest verleende waarbij het bevel werd bevestigd van de Raadkamer van de Rechtbank van eerste aanleg te Mechelen dd. 10 Mei 1948, zeggende dat er geen redenen tot vervolging bestaan tegen de beklagde hoofdens de hem ten laste gelegde feiten; dat uit het schrijven dd. 1 December 1949 van de raadsman van de tegenpartijen, Mr Van Rijn, advocaat bij het Hof van Verbreking, blijkt dat verzoeker zich niet in verbreking voorzien heeft;

Overwegende dat de tegenpartijen voorafgaandelijk opwerpen dat de samengevoegde zaken niet in staat van wijzen zijn omdat het bevoegde rechtscollege omtrent de inschrijving van valsheid nog geen definitieve beslissing geveld heeft;

Overwegende dat artikel 51 van het besluit van de Regent dd. 23 Augustus 1948 betreffende de rechtspleging vóór de afdeling administratie van de Raad van State als bevoegd rechtscollege datgene bedoelt, waarbij de betichting van valsheid aanhangig werd gemaakt en dat bevoegd is om over de betichting te vonnissen; dat de bevoegdheid van het Hof van Beroep te Brussel, Kamer van Inbeschuldigingstelling, niet betwist wordt; dat dit rechtscollege geoordeeld heeft «dat uit de bestanddelen van de bundel geen aanwijzingen blijken en door de burgerlijke partij niet op stellige wijze wordt aangevoerd dat het feit door verdachte J... in het notulenboek vermeld, te weten de aanneming door de gemeenteraad van het ontslag der burgerlijke partij in strijd is met de werkelijkheid; dat de niet inachtneming der wettelijke voorschriften in zake beslissingen van deze aard, moest zij bewezen worden, wellicht van invloed kan zijn over de geldigheid derzelve, maar dat zij vreemd is aan het bestaan der ten laste van verdachte gelegde betichting»;

Overwegende dat daarenboven verzoeker zich bij het arrest van de Kamer van Inbeschuldigingstelling neerlegt, en de zaak voor geen ander rechtscollege gebracht heeft; dat derhalve de zaak in staat van wijzen is;

Overwegende dat de vraag van verzoeker, wat betreft de nietigverklaring van de beslissing dd. 15 Juli 1948 van de gemeenteraad van Mechelen, houdende goedkeuring van het proces-verbaal der gemeenteraadsvergadering van 7 Juni 1948, steunt op de overweging dat, volgens verzoeker, dit proces-verbaal een onnauwkeurigheid bevat, en namelijk alleen had mogen gewag maken van een kennisgeving van het ontslag van verzoeker, terwijl het thans vermeldt dat dit ontslag werd aangenomen; dat tot staving dezer stelling verzoeker inroept dat de bepalingen van artikel 63 der gemeentewet, overeenkomstig dewelke de aanvaarding van het ontslag had dienen te geschieden, niet werden nageleefd;

Overwegende dat verzoeker, in zijn inleidend verzoekschrift, de vernietiging van de beslissing dd. 7 Juni 1948 niet heeft gevraagd; dat het dan ook ter zake niet dienend is te onderzoeken of deze beslissing al of niet de bepalingen van artikel 63 der gemeentewet heeft geëerbiedigd;

Overwegende dat bovenvermeld proces-verbaal de beslissingen diende te bevatten die op de vorige vergadering werden getroffen; dat zelfs in de veronderstelling dat deze beslissingen op onregelmatige wijze werden getroffen, zij dienden opgenomen te worden in het proces-verbaal; dat ondanks de bezwaren die

op de vergadering dd. 15 Juli 1948 werden ingebracht tegen de redactie er van, het proces-verbaal bij meerderheid van stemmen werd goedgekeurd; dat het binnen de bevoegdheid valt van de gemeenteraad de inhoud van het proces-verbaal te bepalen en dat de beslissing, waarbij hij deze bevoegdheid uitoefent, regelmatig is wanneer zij getroffen wordt overeenkomstig de bepalingen van de artikelen 63, 112 en 113 van de gemeentewet; dat de bestreden beslissing de bij deze artikelen gesteld eisen eerbiedigt; dat derhalve het eerste verzoek niet gegrond is;

Overwegende dat, wat het verzoek tot nietigverklaring van het besluit van de Regent dd. 18 Mei 1948 betreft, dit besluit getroffen werd op grond van artikel 8 van de besluitwet van 8 Mei 1944; dat artikel 1 van het bestreden besluit er zich bij bepaalt het beroep van de gemeente niet in te willigen, zonder te vermelden of zulks geschiedt wegens niet-ontvankelijkheid of wegens ongegrondheid van dit beroep; dat echter de Regent bevoegd was om, onaan gezien het beroep van de gemeenteraad der stad Mechelen, op eigen gezag, op grond van bovenvermelde besluitwet, de zaak te beslechten;

Overwegende dat verzoeker de vernietiging van dit besluit ook vraagt wegens machtsafwending, om reden dat de tuchtstraf niet werd toegepast ter beteugeling van gepleegde fouten, maar ten einde verzoeker uit zijn ambt te verwijderen;

Overwegende dat verzoeker geen enkel bewijs ter staving van zijn bewering aanhaalt; dat het feit dat onderhandelingen gevoerd werden en beloften gedaan zouden geweest zijn, geenszins wegneemt dat het besluit van de Regent zich op feiten beroept die onbetwistbaar voor beteugeling vatbaar zijn; dat het inroepen van verzachtende omstandigheden en van het ontslag door verzoeker ingediend niet bewijst dat de tegenpartij door de bestreden akte hare bevoegdheid van haar wettelijk doel zou afgewend hebben; dat er derhalve geen grond bestaat om de zaak te verwijzen naar de algemene vergadering van de afdeling administratie;

Overwegende dat verzoeker ook de vernietiging vraagt wegens machtsverschrijding van de publicatie dd. 12 Juni 1948 van de considerans van het besluit van de Regent van 18 Mei 1948;

Overwegende dat de tegenpartij hare bevoegdheid niet overschrijdt wanneer zij samen met de getroffen beslissing de beweegredenen bekend maakt welke tot deze beslissing hebben aanleiding gegeven; dat derhalve het tweede verzoek insgelijks ongegrond is;

Besluit :

Artikel 1. — De verzoeken worden verworpen.

Artikel 2. — De betaling van het recht van 600 frank, wegens kosten, valt ten laste van de verzoeker.

Vlaamse Juristen

Abonneert U op het
RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

HOF VAN BEROEP TE GENT

1e Kamer. — 17 Mei 1950.

Voorzitter : M. de Bersaques.

Raadsheren : M.M. Verougstraete en Axters.

Eerste Advocaat-Generaal : M. Vermeulen.

Echtscheiding. — Vordering tot omzetting van scheiding van tafel en bed in echtscheiding. — Vereisten voor toewijsbaarheid.

De vordering tot omzetting krachtens art. 310 B.W. van de scheiding van tafel en bed in echtscheiding is alleen voor toewijzing vatbaar, indien het aanbod van de echtgenoot — oorspronkelijk verweerder — om het gemeenschappelijke leven te hervatten oprecht en loyaal voorkomt en de oorspronkelijk eisende partij, gelet op de verbetering van haar echtgenoot, zonder reden dit aanbod verwerpt.

In casu is aan die vereisten niet voldaan, daar eiser sedert de uitspraak niets heeft gedaan om het gemeenschappelijke leven met zijn echtgenote te hervatten, doch integendeel alles gedaan heeft om zich aan zijn verplichtingen als echtgenoot en vader te onttrekken.

X... t/ Y...

Gezien de stukken, o.a. het vonnis tussen partijen op tegenspraak gewezen door de rechtbank van eerste aanleg te Kortrijk, burgerlijke Kamer met drie rechters, de dato 19 December 1947;

Gehoord partijen in hun middelen en besluiten;

Overwegende dat het hoger beroep tijdig en regelmatig werd ingesteld;

Overwegende dat een door de rechtbank van eerste aanleg te Kortrijk op 16 October 1942, gewezen vonnis, bevestigd bij arrest van dit Hof de dato 20 Januari 1944, wegens mishandelingen en erge beledigingen ten nadele van appellant de scheiding van tafel en bed tussen partijen heeft uitgesproken;

dat appellant bij exploit van deurwaarder Barbe te Kortrijk d.d. 7 Mei 1947 geïntimeerde heeft aangemaand om deze scheiding te doen ophouden;

dat geïntimeerde daarop geantwoord heeft dat zij door tussenkomst van haar raadsman haar beslissing zou te kennen geven, zodat appellant bij hetzelfde exploit voor de rechtbank van eerste aanleg te Kortrijk een eis tot echtscheiding tegen geïntimeerde heeft ingesteld krachtens art. 310 B.W.;

Overwegende dat uit de geschiedenis der wet van 20 Maart 1927, die art. 310 B.W. gewijzigd heeft, blijkt dat de omzetting van de scheiding van tafel en bed in een echtscheiding alleen dient te worden toegestaan, wanneer het aanbod van de echtgenoot, die oorspronkelijk verweerder was, om het gemeenschappelijke leven te hervatten, oprecht en loyaal voorkomt en dat de oorspronkelijk eisende partij, gelet namelijk op de verbetering van haar echtgenoot, zonder redenen dit aanbod verwerpt;

Overwegende immers dat in de verslagen van de Commissie van Justitie der Kamer te lezen staat : « De rechters hebben te onderzoeken of de echtgenoot, die de vroegere eis tot scheiding van tafel en bed instelde en weigert opnieuw samen te leven, gerechtigd is het te doen. Zo ja, dan moeten de rechters weigeren de eis tot echtscheiding aan te nemen. Slechts in het tegenovergestelde geval kunnen zij hem

aannemen.» (Parl. Bescheiden Kamer, zittingsjaar 1910/1911, n° 167, bl. 672; zittingsjaar 1924/1925, n° 103, bl. 443);

Overwegende dat het grootste gedeelte van de leer en van de rechtspraak het nieuwe artikel 310 B.W. in dezelfde zin verklaart (De Page, 2° éd. I, n° 1013; Kluyskens: Personen- en Familierecht, n° 521; Nouvelles: Dr. civ., T. II, Divorce et Séparation de corps, n°s 1305, 1306; Ber. Brussel, 14 Januari 1942, Tijdschrift Notarissen 1942, 136; 13 Februari 1937, P. P. 1838, n° 3; 8 Mei 1936, Pas. 1937, II, 107);

Overwegende dat het aanbod van appellant niet als oprecht en loyaal kan worden beschouwd, zo men inziet:

1° dat hij sedert de uitspraak van de scheiding van tafel en bed, in 1944, nooit de minste poging heeft aangewend om het gemeenschappelijk leven met geïntimeerde te hervatten;

dat hij kon en moest weten dat een aanmaning bij deurwaardersexploot, nadat appellant gedurende drie jaar ten opzichte van geïntimeerde blij had gegeven van de meest volledige onverschilligheid, niet van aard was om een verzoening tussen partijen tot stand te brengen;

2° dat, verre van enig akkoord met geïntimeerde tot stand trachten te brengen, appellant haar integendeel reeds op 11 Maart 1944 voor de rechtbank van eerste aanleg te Kortrijk heeft gedagvaard, ten einde haar te horen veroordelen om hem een maandelijks onderhoudsgeld van 5.000 frank uit te keren en zich te horen ontheffen van de bijdrage, groot 10 frank daags, dat voormeld arrest hem tot het onderhoud van zijn kind had opgelegd, terwijl voormeld arrest van 20 Januari 1944 het vonnis, dat een soortgelijke eis tot onderhoudsgeld verworpen had, pas had bevestigd;

dat men bezwaarlijk kan aannemen dat appellant in 1944 over geen geldmiddelen meer beschikte, daar volgens de door hem overgelegde bescheiden hij van 1938 tot 1942 beurswaarden ten belope van 454.077,15 frank had verkocht, terwijl hij, sedert de feitelijke scheiding tussen partijen, die op 4 Maart 1938 inging, nog enkel in zijn eigen onderhoud moest voorzien;

Overwegende dat appellant in zijn besluiten, de 2e April 1949 voor het Hof genomen, erkent dat hij « op zeker ogenblik een fortuin heeft bezeten dat kon geschat worden op een miljoen frank, dat dit fortuin echter grotendeels belegd was in Congo, en dat het dus appellant onmogelijk was gedurende de oorlog daarvan te genieten »;

dat appellant niettemin na de bevrijding, op 8 December 1944, toen de betrekkingen met Congo hersteld waren en hij dus over dat aanzienlijk vermogen kon beschikken, hoger beroep instelde tegen het vonnis, dat bovenvermelde eisen afgewezen had, en zelfs zo onbeschaamd was zijn vordering tot onderhoudsgeld bij conclusies van de 12° October 1946 tot 10.000 frank per maand te verhogen, dat hij insgelijks bleef vorderen van elke bijdrage in de onderhoudskosten van zijn zoon te worden ontheven;

dat hij nooit, tot op 21 November 1946, datum waarop het Hof over dat beroep besliste, afstand heeft gedaan van deze vordering, die zo klaarblijkelijk ongegrond was, dat zij als tergend dient te worden bestempeld;

3° dat appellant nooit het onderhoudsgeld, groot 10 frank daags, verschuldigd volgens arrest van 30 Januari 1944, aan zijn zoon heeft uitgekeerd;

dat hij vruchteloos beweert dat geïntimeerde van deze inschuld afstand zou hebben gedaan, vermits in

het geding strekkend tot ontheffing van deze uitkering, zij zich uitdrukkelijk tegen deze ontheffing heeft verzet;

dat, zo hij heden voorhoudt dat deze schuld vereffend was door de afstand aan geïntimeerde van een deel der gemene goederen, alhoewel zij van de gemeenschap afstand had gedaan, appellant het bewijs niet levert van deze door geïntimeerde ontkende bewering, waarvan ten andere geen spoor te vinden is in de tijdens het geding, strekkende tot ontheffing van de verplichting tot bijdrage in het onderhoud van het kind, genomen besluiten;

dat hij evenmin de door hem beweerde uitgaven ten voordele van zijn kind bewijst;

Overwegende dat, gelet op deze feiten die alle wijzen op een gemis aan enige verbetering van appellant, alsmede op een halsstarrige en voortdurende miskennen van zijn echtelijke en vaderlijke plichten sedert de uitspraak van de scheiding van tafel en bed, geïntimeerde gerechtigd was het aanbod van appellant om het gemeenschappelijk leven te hervatten, dat noch oprecht noch loyaal voorkomt, te verwerpen; dat de eis dus als ongegrond dient te worden afgewezen, hetgeen het beroepen vonnis heeft gedaan;

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 Juni 1935;

Gehoord in zijn eensluidend advies de heer Vermeulen, eerste advocaat-generaal,

Alle andere besluiten als ongegrond verwerpende,

Verklaart het hoger beroep ontvankelijk, maar niet gegrond, bevestigt derhalve het bestreden vonnis;

Veroordeelt appellant tot de kosten op het hoger beroep gevallen.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE TONGEREN

19 Mei 1950.

Voorzitter: M. Réard.

Rechters: M.M. Winants en Alsteen.

Advocaten: Mrs L. Thoné en L. Brouns.

1. **Vonnis (in strafzaken).** — Geen gezag van gewijsde tegenover de verantwoordelijke krachtens art. 1384 B.W., niet partij in het strafgeding.

2. **Onrechtmatige daad.** — Aangestelde ondergeschikte in de zin van art. 1384 B.W.

3. **Aansprakelijkheidsverzekering.** — Geen rechtstreekse actie van de gelaedeerde tegen de verzekeraar krachtens art. I wet van 15 Mei 1947. — Geen onrechtstreekse actie krachtens art. 1166 B.W. — Wel bijzondere actie krachtens art. I wet van 15 Mei 1937.

1. *Het strafvonnis, waarbij de verantwoordelijkheid van de dader voor de gevolgen van een ongeval, alsmede het bedrag der schade zijn vastgesteld, heeft geen gezag van gewijsde tegenover hem, die krachtens art. 1384 B. W. verantwoordelijk is voor de schade, welke veroorzaakt is door de dader, voor wie hij aansprakelijk is, terwijl hij niet partij was in het strafgeding.*

2. *Hij die, gezeten naast zijn zoon, aan deze opdracht heeft gegeven om een voertuig te besturen, heeft hem in de zin van art. 1384 B.W. als ondergeschikt aangesteld en is dus voor diens daden verantwoordelijk.*

Het is zonder belang dat de «meester» in het strafgeding niet als burgerlijk verantwoordelijk persoon is opgeroepen.

3. Krachtens art. 1 van de wet van 24 Mei 1937 (art. 20/9^e wet van 16 December 1851 op de voorrechten en hypotheeken) heeft de gelaedeerde geen rechtstreekse vordering tegen de assuradeur, die de veroorzaker van het ongeval tegen de gevolgen der burgerlijke aansprakelijkheid verzekert; immers de verzekeraar kan tegen de gelaedeerde alle excepties invoeren, waarop hij tegen zijn verzekerde een beroep zou kunnen doen.

De gelaedeerde heeft evenmin tegen de verzekeraar een onrechtstreekse actie krachtens art. 1166 B.W., omdat hij niet in naam van de verzekerde, doch in eigen naam optreedt.

Wel ontleent de gelaedeerde aan voormeld artikel 1 van de wet van 24 April 1937 een bijzondere actie tot tenuitvoerlegging zijner vordering tegen de verzekerde op de sommen welke de verzekeraar krachtens de verzekeringsovereenkomst aan laatstgenoemde verschuldigd is.

Voor de ontvankelijkheid van die bijzondere actie is niet vereist, dat de verzekerde vooraf jegens de gelaedeerde tot schadevergoeding veroordeeld is.

Het is integendeel raadzaam, dat de gelaedeerde tegelijk zijn vorderingen instelt tegen de verzekerde en tegen de verzekeraar, omdat het bestaan van een schuldvordering van de verzekerde tegen de verzekeraar afhankelijk is van het bestaan van een schuldvordering van de gelaedeerde tegen de verzekerde.

Reggers t/Vossen en N.V. Verzekeringsmaatschappij Unitas-Eigenaarsbond.

Overwegende dat de eis er toe strekt :

1. gedaagde Vossen burgerlijk verantwoordelijk te horen verklaren voor de gevolgen van het ongeval, op 26 April 1948 te Vucht veroorzaakt door zijn zoon Jean-Hubert, hem dienvolgens hoofdelijk met zijn zoon te horen veroordelen tot betaling van de sommen, die aan aanlegger werden toegewezen bij het vonnis van de Correctionele rechtbank alhier, dd. 24 December 1948, waarbij de zoon van gedaagde veroordeeld werd om aan aanlegger te betalen de som van 17.620 frank plus intresten en kosten;

de tweede verweerster te horen veroordelen de hierboven bepaalde sommen aan gedaagde Vossen te betalen en ter voldoening van diens schuld, in aanleggers handen te storten;

1° Vordering tegen gedaagde Vossen :

Overwegende dat krachtens het vonnis van 24 December 1948 van de Correctionele rechtbank alhier de verantwoordelijkheid van de zoon van gedaagde voor de gevolgen van het ongeval « erga omnes » vaststaat;

Overwegende echter dat bedoeld vonnis geen gezag van gewijsde bezit tegenover gedaagde, die in het strafgeding geen partij was, wat betreft zijn aansprakelijkheid op grond van artikel 1384 van het Burgerlijk Wetboek, noch wat betreft het bedrag van de door aanlegger geleden schade (Schuind II, Proc. Pén., blz. 85; De Page, III, 1003);

Overwegende dat blijkens de aan de Rechtbank voorgelegde stukken van de strafbundel gedaagde, gezeten naast zijn zoon, hem opdracht gegeven had zijn voertuig te besturen, toen het ongeval gebeurde, dat hij bijgevolg verantwoordelijk is voor de daden van zijn zoon, die zijn ondergeschikte was;

Overwegende dat de Rechtbank de zienswijze van de strafrechter omtrent het bedrag van aanleggers schade deelt;

2° Vordering tegen verweerster N. V. Unitas-Eigenaarsbond.

Overwegende dat verweerster opwerpt dat de reden, waarom gedaagde voor de daden van zijn zoon verantwoordelijk zou zijn niet opgegeven wordt in de inleidende dagvaarding;

Overwegende dat uit de bewoordingen van die dagvaarding duidelijk blijkt dat de eis van aanlegger zijn, ongegrond is, zoals hierboven aangetoond wordt; gedaagde diens door hem aangestelde ondergeschikte was;

Overwegende dat de opwerping van verweerster, als zou de zoon van gedaagde diens ondergeschikte niet zijn, ongerond is, zoals hierboven aangetoond wordt; — dat het zonder belang is dat gedaagde in het strafgeding niet als burgerlijk verantwoordelijke persoon opgeroepen werd;

Overwegende dat aanlegger, om zijn eis tegenover verweerster te staven, zich beroept op artikel 1 van de Wet van 24.5.1937 (Hyp. Wet, art. 20, 9^e) en op artikel 1166, van het Burgerlijk Wetboek, — dat verweerster opwerpt dat de wet van 1937 geen rechtstreekse vordering van het slachtoffer van een ongeval tegen de verzekeraar toelaat en dat de voorwaarden voor de toepasselijkheid van artikel 1166 « in casu » niet vervuld zijn;

Overwegende dat bedoelde wet van 1937 volgens twee arresten van 18 October 1945 van het Hof van Verbreking (Pas. 1945, I, 240 en 247) aan het slachtoffer van een ongeval toelaat tegen de verzekeraar een vordering in te stellen, die geen rechtstreekse vordering is, omdat de verzekeraar gerechtigd is tegen het slachtoffer alle excepties in te roepen, die hij tegen de verzekerde zou mogen invoeren, — noch de onrechtstreekse vordering van artikel 1166, omdat het slachtoffer niet in naam van de verzekerde, maar in eigen naam optreedt — doch een bijzondere vordering, waardoor het slachtoffer de tenuitvoerlegging van haar schuldvordering tegen de verzekerde, die het ongeval veroorzaakt heeft, mag vervolgen op de sommen, die de verzekeraar krachtens de verzekeringsovereenkomst aan de verzekerde verschuldigd is;

Overwegende dat voor de ontvankelijkheid van die bijzondere vordering tegen de verzekeraar niet vereist is, dat de verzekerde vooraf jegens het slachtoffer van het ongeval tot schadevergoeding veroordeeld is (Besluiten van het O. M. Pas. 19945, 245); dat het integendeel voor het slachtoffer raadzaam is de vorderingen tegen de verzekerde en de verzekeraar tegelijk in te stellen, omdat het bestaan van een schuldvordering van de verzekerde tegen de verzekeraar afhangt van het bestaan van een schuldvordering van het slachtoffer tegen de verzekerde;

Overwegende dat uit hetgeen voorafgaat volgt, dat de rechtbank niet heeft te onderzoeken of de voorwaarden voor de toepasselijkheid van artikel 1166 van het Burgerlijk Wetboek al dan niet vervuld zijn;

Overwegende dat verweerster opwerpt dat het verzekeringscontract, aanvang nemende 1 October 1947 en aangegaan voor een tijdperk van 3 maand per jaar, niet meer van kracht was, toen het ongeval zich op 28 April 1948 voordeed;

Overwegende dat de aanvangsdatum van het tijdperk van 3 maand per jaar niet noodzakelijk samenvalt met de datum waarop het verzekeringscontract in werking getreden is, — dat de verbintenis van ver-

weerster niet kan beschouwd worden als aangegaan zijnde onder potestatieve voorwaarde (artikelen 1157 en 1174 van het Burgerlijk Wetboek); — dat uit de voorgebrachte elementen niet blijkt, dat het tijdperk van drie maanden op het ogenblik van het ongeval reeds verstreken of nog niet ingetreden was;

Overwegende dat het bedrag van de door aanlegger geleden schade door verweerder niet betwist wordt;

Gezien de artikelen 2, 30 tot 37 en 55 tot 59 der wet van 15 Juni 1935, gewijzigd door de wet van 20 Juli 1939;

Om deze redenen:

De Rechtbank, uitspraak doende in openbare zitting en op tegenspraak;

Alle andere of tegenstrijdige besluiten van de hand wijzende;

Verklaart gedaagde Vossen burgerlijk verantwoordelijk voor de gevolgen van het door zijn zoon Jan-Hubert, op 28 April 1948 te Vucht veroorzaakte ongeval;

Dienvolgens, veroordeelt hem om aan aanlegger te betalen de som van 17.620 frank, plus intresten en kosten;

Veroordeelt verweester N.V.M. Unitas-Eigenaarsbond de hierboven bepaalde som, met intresten en kosten, aan gedaagde Vossen te betalen en ter voldoening van diens schuld in handen van aanlegger te storten;

Verklaart dit vonnis uitvoerbaar bij voorraad niet-tengestaande de aanwending van enig rechtsmiddel en zonder borgstelling;

Veroordeelt gedaagde Vossen en verweester N.V.M. Unitas-Eigenaarsbond ieder tot de kosten van de hen betreffende dagvaardingen en ieder tot de helft van de andere kosten.

NOOT: Vgl. de in bovenstaand vonnis aangehaalde cassatiearresten dd. 18 October 1943 en vooral de daaraan voorafgaande conclusie van eerste advocaat-generaal Hayoit de Termicourt.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

1e Kamer. — 16 Juni 1950.

Voorzitter: M. Van Camp.

Rechtters: MM. Diercxsens en Wildiers.

Advocaten: Mrs. Speyer en W. Koll.

1. Burgerlijke rechtsvordering. — Verschenen en niet-verschenen gedaagden. — Geen verplichting om de niet-verschenen partijen te dagvaarden.

2. Internationaal privaatrecht. — Erfenisrecht. — Welke wet beheerst de nalatenschap? — Quid t.a.v. roerende en onroerende goederen? — Vooruitnemingen krachtens de wet van 27 April 1865.

1. Indien van verschillende gedaagden één of meer niet verschijnen, zijn de verschenen partijen niet verplicht de niet-verschenen gedaagden opnieuw te dagvaarden, zo zij menen daarbij geen belang te hebben. (art. 153 R. v. K. B. 30 Maart 1936, art. 8).

2. De nalatenschap, wordt, wat betreft de daartoe behorende roerende goederen, beheerst door de wet van het land, waar de erflater zijn laatste woonplaats heeft gehad (zie evenwel noot), en wat de in België liggende onroerende goederen aangaat, door de Belgische wet. (art. 3, lid 2, B. W.).

Uit de omstandigheden blijkt, dat de erflater in casu zijn laatste woonplaats te New-York heeft gehad.

De in art. 4 van de wet van 27 April 1865 bedoelde vooruitnemingen kunnen slechts geschieden op de in België gelegen goederen, die behoren tot de nalatenschap van de erflater, niet op die, welke aan zijn weduwe toekomen als medegerechtigde, in de door zijn overlijden ontbonden huwelijksgemeenschap.

De zich in België bevindende roerende goederen der nalatenschap moeten in casu verdeeld worden naar Amerikaans recht. Blijkens de bewoordingen van voormeld artikel 4 kunnen alleen de Belgische erfgenamen de vooruitneming uitoefenen.

Daar de eerste verweester — tweede echtgenote van de erflater — krachtens testamentaire beschikking de gehele nalatenschap verkrijgt, kan aanlegger — legitimaris naar Belgisch recht — zijn recht van vooruitneming uitoefenen op al de zich in België bevindende roerende goederen, die tot de nalatenschap behoren.

Het in België gelegen onroerend goed moet worden verdeeld naar Belgisch recht, zodat aanlegger zijn recht van vooruitneming niet zal kunnen uitoefenen op het aandeel, dat de andere legitimarissen, zijnde de tweede en derde verweerders, zullen ontvangen en dit recht slechts zal kunnen uitoefenen op het gedeelte, dat eerste verweester ingevolge de testamentaire beschikking in dat onroerend goed zal verwerven.

Om de waarde te bepalen van de rechten, waarvan aanlegger zou uitgesloten zijn door toepassing van de Amerikaanse wet, moet de totale omvang van het vermogen van de erflater bekend zijn. Aan verweerders wordt derhalve bevolen aan de met de scheidings- en delingswerkzaamheden belaste notarissen alle bescheiden mede te delen, betreffende al de zich zowel in België als in het buitenland bevindende goederen, o.a. de bij de Amerikaanse fiscus ingediende memorie van successie, zulks op straf van toepassing van de artikelen 792 en 1477 B. W.

Daar het de bedoeling is van voormeld artikel 4 de Belgische erfgenaam in de mate van het mogelijke schadeloos te stellen voor het hem door toepassing van buitenlandse wetten of gewoonten veroorzaakte nadeel zal met het aan aanlegger vermaakte legaat van 3000 dollar slechts rekening worden gehouden na de vooruitneming, teneinde deze aan te vullen, met dien verstande, dat het legaat werkelijk zal uitgekeerd worden, indien de vooruitneming aanlegger niet schadeloos stelt voor alles, waarop hij volgens de Belgische wet recht zou hebben.

Hartveld t/ Meiboom, Hartveld-Stork en Hartveld-Goldmuntz.

Aangezien de tweede en derde verweerders, alhoewel behoorlijk gedagvaard, geen pleitbezorger hebben gesteld binnen de door de wet bepaalde termijn;

Aangezien de vierde verweester gemachtigd is door haar echtgenoot, de vijfde verweerder, om in recht te treden;

Aangezien vooraf dient te worden recht gedaan op de opmerking van verweerders, dat de zaak zou dienen uitgesteld te worden tot na herdaging der niet-verschenen verweerders; dat echter deze opwerping alle grond mist, daar uit de termen van artikel 153 W.B.R. (K.B. 30 Maart 1936, artikel 8) blijkt dat de verschijnende partijen niet verplicht zijn gebruik te

maken van de herdaging, zo zij menen er geen belang bij te hebben.

Omschrijving van het debat :

Aangezien de eis strekt tot de vereffening en verdeling van de gemeenschap, bestaan hebbende tussen 1ste verweerster en wijlen haar echtgenoot Samuel Hartveld, alsmede van de nalatenschap van deze laatste;

dat de betwistingen tussen partijen de volgende punten betreffen :

1. dienen de gemeenschap en nalatenschap vereffend te worden volgens Amerikaans of volgens Belgisch recht?

2. zo het naar Amerikaans recht is, welke zijn dan de toepassingsmodaliteiten van artikel 4 der wet van 27 April 1865 nopens de voorafnemingen op de in België gelegen goederen?

Woonplaats van de cujus op het ogenblik van zijn overlijden.

Aangezien de de cujus op 9 April 1949 te New-York, U.S.A., een testament maakte, waarin hij zijn tweede echtgenote, 1ste verweerster, als algemene legataris aanstelde, onder last om aan zijn kinderen, aanlegger, uit het 1ste huwelijk gesproten zijnde, en 2e en 4e verweersters, dochters uit het tweede huwelijk, elk 3.000 dollar uit te keren;

Aangezien deze beschikkingen aanleiding tot inkorting zouden geven wegens niet inachtneming der bepalingen op de legitieme portie, zo de Belgische wet zou toegepast worden;

Aangezien volgens artikel 110 B.W. de woonplaats de plaats bepaalt, waar de nalatenschap openvalt : dat op het gebied van het internationaal privaatrecht de rechtsleer en rechtspraak over het algemeen aannemen dat, zo het roerende goederen in België betreft, de nalatenschap geregeld wordt door de nationale wet van de de cujus, hetzij de wet van diens laatste woonplaats; terwijl daarentegen, zo deze nalatenschap onroerende goederen in België bevat, deze worden beheerst door de Belgische wet ingevolge artikel 3 al. 2 B.W. (De Page, IX, nr 26, en aangehaalde rechtsleer);

Aangezien volgens artikel 102 B.W. de woonplaats de plaats van het hoofdverblijf is, hetzij de plaats waar men zijn woning, het centrum zijner zaken, de zetel van zijn fortuin en de familiebanden heeft; dat de bepaling van dit verblijf ter beoordeling van de Rechtbank staat; dat de Rechtbanken zich zullen laten leiden door de uitgesproken of veronderstelde wil van de belanghebbende (De Page, I, nr 315-328);

Aangezien blijkt dat de de cujus met zijn echtgenote in Mei 1940 België verliet om zich in Amerika te gaan vestigen; dat hij aldaar op 11 Februari 1946 het Amerikaans staatsburgerschap verwierf evenals, zijn echtgenote; dat hij op het ogenblik van het opstellen van het testament op 9 April 1949 in New-York verbleef; dat de de cujus zich met zijn echtgenote, 1ste verweerster, had geassocieerd op 29 October 1943, ten einde een handel in schilderijen te drijven onder de benaming S. Hartveld Galleries, gevestigd te New-York, 21 East 57 St. Manhattan; dat deze associatie opnieuw verlengd werd op 30 Maart 1948 voor een termijn van tien jaar; dat anderzijds de de cujus de kunsthandel, die hij in Antwerpen bezat, op 6 Juli 1945 verhuurde aan zekere Van den Broek;

Aangezien weliswaar de vlucht van de Israëlieten in Mei 1940 voor de bezetter niet als een vrijwillige verandering van woonplaats kan aangezien worden, dat echter in onderhavig geval het behouden van zijn hoofdverblijfplaats en van het centrum zijner zaken

te New-York na het beëindigen der vijandelijkheden, samen met de voorgaande elementen, ten genoegen van recht uitwijzen dat de de cujus zijn werkelijke woonplaats te New-York gevestigd had; dat hij trouwens voorkomt op de kiezerslijsten van New-York voor 1948 en op de belastinglijsten voor 1948 aan de plaats van vestiging van zijn bedrijf te New-York; dat hij voor handelsdoeleinden naar België en Engeland reisde en alsdan in een hotel verbleef; dat derhalve de Subrogate Court te New-York in haar vonnis van 10 April 1950 terecht oordeelde dat de de cujus aldaar werkelijk zijn woonplaats had op het ogenblik van zijn overlijden;

Aangezien derhalve de nalatenschap dient vereffend te worden volgens Amerikaans recht;

Vooruitnemingen krachtens artikel 4, wet van 27 April 1865 :

Aangezien partijen akkoord gaan over de toepasselijkheid dezer bepaling, doch van mening verschillen omtrent de toepassingsmodaliteiten; dat het derhalve nuttig voorkomt deze voorafgaande meningsverschillen te beslechten ten einde een nutteloze procedure te voorkomen;

Aangezien het onroerend goed gelegen te Antwerpen, Otto Veniusstraat 3, dient verdeeld te worden volgens Belgisch recht, terwijl de zich in België en in het buitenland bevindende roerende goederen zullen verdeeld worden volgens de Amerikaanse wet;

Aangezien verweerders opwerpen dat de vooruitneming door de Belgische erfgenaam, d.w.z. aanlegger, slechts kan uitgeoefend worden op de in België gelegen goederen der nalatenschap en niet op het gedeelte der huwelijksgemeenschap, toekomende aan eerste verweerster;

Aangezien duidelijk blijkt uit de termen van artikel 4 der wet van 27 April 1865, dat slechts het geval voorzien wordt van « een verdeling van éénzelfde nalatenschap » tussen vreemde en Belgische mede-erfgenamen;

Dat trouwens de overlevende echtgenote, die in gemeenschap van goederen gehuwd was, in principe geen erfgenaam is van haar vooroverleden echtgenoot, en haar deel in de huwelijksgemeenschap ontvangt als mede-gerechtigde, recht dat zij steeds latent heeft gehad gedurende het leven van haar echtgenoot;

Dat derhalve de vooruitneming niet zal kunnen uitgeoefend worden op het aandeel der in België gelegen goederen, hetzij roerende of onroerende, die aan eerste verweerster zullen toekomen als mede-gerechtigde in de huwelijksgemeenschap;

Aangezien verweerders verder opwerpen, dat de vooruitneming slechts zal kunnen geschieden op het gedeelte, dat persoonlijk aan aanlegger zou zijn toegekend geworden, ingeval de de cujus ab intestato overleden was;

Aangezien in dit verband een onderscheid dient te worden gemaakt tussen de roerende en de onroerende goederen die zich in België bevinden;

Dat, wat de zich in België bevindende roerende goederen der nalatenschap betreft, deze verdeeld worden volgens Amerikaans recht; dat uit de termen van artikel 4 voormeld blijkt, dat slechts de Belgische erfgenamen de vooruitneming uitoefenen; dat in casu slechts 1ste verweerster ingevolge de testamentaire beschikking de nalatenschap erft en niet de andere verweerders;

Dat derhalve aanlegger zijn recht tot vooruitneming zal kunnen uitoefenen op al de zich in België bevindende roerende goederen der nalatenschap;

Aangezien, wat het onroerend goed betreft, dit ver-

deeld wordt volgens Belgisch recht en aanlegger dus zijn recht tot vooruitneming niet zal kunnen uitoefenen op het aandeel, dat de andere reservataire erfgenamen, in casu 2e en 4e verweersters, zullen ontvangen; dat hij zulks slechts zal kunnen doen op het gedeelte, dat 1ste verweerster hierin zal verwerven ingevolge de testamentaire beschikking;

Aangezien aanlegger terecht doet gelden dat om het bedrag der rechten te kennen, waarvan hij zou uitgesloten zijn door toepassing van de Amerikaanse wet, men de totale omvang van het vermogen van de de cusus zal moeten kennen; dat derhalve dient recht te worden gedaan op zijn vraag tot overhandiging door 1ste verweerster van alle bescheiden, die hierover inlichtingen kunnen verstrekken en verder dat, zo nodig, toepassing zal gedaan worden van de artikelen 792 en 1477 B.W. ten einde de vooruitneming te bepalen.

Aangezien eindelijk, wat het legaat van 3.000 dollar betreft, dient te worden opgemerkt, dat de bedoeling van de bepaling van artikel 4 der wet van 27 April 1865 is in de mate van het mogelijke de Belgische erfgenaam schadeloos te stellen voor het hem berokkende nadeel ingevolge de toepassing van de plaatselijke wetten en gebruiken;

Dat derhalve slechts rekening zal gehouden worden met het legaat van 3.000 dollar na de vooruitneming ten einde deze te volledigen met dien verstande, dat het werkelijk zal betaald worden, zo de vooruitneming aanlegger niet schadeloos stelt voor al hetgeen waarop hij volgens de Belgische wet zou recht gehad hebben;

Om deze redenen,

De Rechtbank, rechtdoende op tegenspraak ten aanzien van eerste, vierde en vijfde verweerders, en bij verstek ten aanzien van tweede en derde verweerders; Verklaart de vordering ontvankelijk en gegrond;

Verleent akte aan vijfde verweerder dat hij zijn echtgenote, vierde verweerster, machtigt om in rechte te staan;

Zegt dat door het ambt van Mrs Frédéric Deckers en Gerard Geudens, notarissen te Antwerpen, zal worden overgegaan tot de werkzaamheden van deling en vereffening der gemeenschap Hartveld-Meiboom en van de nalatenschap van Samuel Hartveld, overleden te London op 1 September 1949;

Zegt dat door het ambt van dezelfde notarissen zal overgegaan worden tot de verkoping der zich in België bevindende roerende en onroerende goederen, behorende tot voormelde huwelijksgemeenschap en nalatenschap;

Zegt dat de notarissen vooraf zullen overgaan tot het opmaken van een getrouwe inventaris der zich in België bevindende goederen;

Beveelt verweerders alle bewijzen mede te delen aan aangestelde notarissen, betreffende de goederen, zowel gelegen in België als in het buitenland, o.a. de aangifte van successie aan de Amerikaanse fiscus, zulks op straf van toepassing te zien doen van de artikelen 792 en 1477 van het Burgerlijk Wetboek;

Zegt dat de deling en vereffening der gemeenschap en nalatenschap zullen gebeuren volgens de Amerikaanse wet wat betreft alle goederen, welke zich in Amerika bevinden, alsook de roerende goederen in België, terwijl ten aanzien van het België gelegen onroerend goed zulks zal geschieden volgens de Belgische wet;

Zegt dat aanlegger het recht heeft overeenkomstig artikel 4 der wet van 27 April 1865 vooruit te nemen op de nalatenschap van de de cusus in België hetzij roerend of onroerend, behalve op de in het onroerend goed aan 2e en 4e verweersters toekomende aandelen, al hetgeen, waarvan hij bij toepassing van de Ameri-

kaanse wet beroofd is, nl. zijn legitieme portie in de volledige nalatenschap;

Zegt evenwel dat deze vooruitneming niet zal kunnen gebeuren op de zich in België bevindende goederen der huwelijksgemeenschap, welke aan 1ste verweerster als in deze gemeenschap mede-gerechtigd toekomen;

Zegt dat het legaat van 3.000 dollar werkelijk zal betaald worden om de vooruitnemingen te volledigen, zo de goederen in België, waarop zij kunnen uitgeoefend worden, niet volstaan om aanlegger in zijn rechten te herstellen;

Stelt aan als tweede notaris Mr J. Gepts, notaris te Antwerpen, om bij voormelde werkzaamheden de afwezige, niet verschijnende of onwillige partijen te vertegenwoordigen, in hun naam alle akten en verslag-schriften te tekenen, en alle daden te verrichten, vereist om tot een volstrekte vereffening te geraken;

Stelt aan de heer rechter C. Van Camp, om, bij eventuele betwistingen tussen partijen, deze te verzoeken, en om, zo een verzoening niet mogelijk mocht blijken, verslag aan de Rechtbank uit te brengen;

Zegt dat er geen reden bestaat om het vonnis uitvoerbaar bij voorraad te verklaren;

Geeft aan aanlegger akte zijner schatting van de waarde van het geschil op meer dan 5.000.000 frank; Stelt de kosten ten laste van de boedel.

NOOT : In bovenstaand vonnis heeft de Rechtbank de in België en in Frankrijk nog steeds heersende leer aanvaard, dat de vererving van onroerend goed geschiedt volgens de *lex rei sitae* (zie Pouillet, Manuel de Droit International Privé Belge, 3e éd., nr 326; Lerebours-Pigeonnière, Précis de Droit International Privé, nrs 240 e.v.). Dezelfde opvatting werd nog gehuldigd door de Nederlandse Hoge Raad in zijn arrest van 5 April 1907, W. 8524, gewezen in afwijking van de conclusie van de Procureur-Generaal Polis. De Hoge Raad beriep zich hierbij op artikel 7 van de wet van 15 Mei 1829, houdende algemene bepalingen der wetgeving van het Koninkrijk, welk artikel dezelfde strekking heeft als het tweede lid van artikel 3 Code Civil (1). Dit arrest vond echter onder de Nederlandse schrijvers geen bijval en werd, behalve in de allereerste jaren van het wijzen daarvan, door de lagere rechtscolleges niet gevolgd. In Nederland zijn de meeste rechtsgeleerden van mening, dat voormeld artikel 7 A. B. alleen geldt voor het eigenlijk zakenrecht, niet voor andere rechtsgebieden, dus niet voor het huwelijksgoederenrecht, het erfrecht of het verbintenissenrecht (zie hieromtrent Van Brakel, Grondslagen en Beginselen van het Nederlandsch Internationaal Privaatrecht, par. 133 en 142; Mulder : Inleiding tot het Nederlands Internationaal Privaatrecht II, blz. 132, 211 e.v.). Zij beschouwen de erfenis, ook al bevindt zich daarin zowel onroerend als roerend goed, als één eenheid, die volgens één en hetzelfde recht moet worden behandeld, en wel volgens het nationale recht van de erflater op het ogenblik van zijn overlijden.

In zijn arrest van 8 Januari 1943, N. J. 1943, nr 202, zegt de Hoge Raad uitdrukkelijk « daar te laten » of voormeld artikel 7 ook voor het erfrecht geldt, zodat het in niet geringe mate mogelijk schijnt, dat de Hoge Raad thans anders zou oordelen dan in zijn arrest van 1907. In zijn conclusie bij het arrest van 1943 heeft de Procureur-Generaal het standpunt door de Hoge Raad in 1907 ingenomen, met zoveel woorden verworpen. (Men zie ook, zowel wat België en Frankrijk als Nederland betreft, Kluyskens, De Erfenissen, 3e druk, nr 18ter.)

Niet duidelijk is of bovenstaand vonnis op de vererving van roerende goederen de nationale wet van

de erflater dan wel de wet van zijn laatste woonplaats toepasselijk acht.

De desbetreffende zinsnede in het vonnis luidt als volgt: «dat op het gebied van het internationaal privaatrecht de rechtsleer en rechtspraak over het algemeen aannemen dat, zo het roerende goederen in België betreft, de nalatenschap geregeld wordt door de nationale wet van de cujus, *hetzij* de wet van diens laatste woonplaats...» Het gebruik van het voegwoord «*hetzij*» berust in België zeer dikwijls op een foutieve vertaling van het Frans woordje «soit», dat «*hetzij*», d.w.z. «of» kan betekenen (b.v. «soit l'un soit l'autre» = *hetzij* de een, *hetzij* de andere), doch ook een andere betekenis kan hebben, nl. «zijnde», «dit is», b.v. les dommages-intérêts, soit 10.000 frs. = de vergoeding der geleden schade, zijnde fr. 10.000.

Wat heeft de rechtbank in de hierboven aangehaalde zinsnede bedoeld? Dat de nalatenschap, wat de zich in België bevindende roerende goederen betreft, beheerst wordt, *hetzij* door de nationale wet van de erflater, *hetzij* door de wet van zijn laatste woonplaats? Ofwel, dat die nalatenschap beheerst wordt door de nationale wet van de erflater, zijnde de wet van diens laatste woonplaats?... Pouillet (t.a.p. blz. 375) acht de wet van de laatste woonplaats van toepassing; aldus ook de heersende Belgische en Franse rechtspraak (Lerebours-Pigeonnière, t.a.p. nr 361).

Zoals hierboven reeds opgemerkt aanvaardt de tegenwoordig heersende opvatting in Nederland de toepasselijkheid van het nationale recht van de erflater, onverschillig of het roerende of onroerende goederen betreft.

Pouillet (t.a.p. nr 327) spreekt zich *de lege ferenda* uit voor de eenheid van de erfenis met toepasselijkheid van de nationale wet van de erflater.

In dezelfde zin ook het Haags ontwerp-verdrag van 1928, betreffende het erfrecht (overgedrukt in Mulder, II, blz. 283 e.v.).

De Page (IX, nr 26) is hieromtrent ook niet duidelijk. Hij schrijft: «S'agit-il d'une succession mobilière? On admet qu'elle est régie par la loi nationale du défunt, et qu'elle s'ouvre au lieu de son dernier domicile, en vertu de la règle «Mobilier ossibus inhaerent». Als uitspraak, die de toepasselijkheid van de nationale wet van de erflater zou hebben aanvaard, citeert De Page in noot 2, blz. 42 een arrest van het Hof te Gent, dd. 14. Maart 1907, Pas. 1907, II, 282. Bij dat arrest heeft het Gentse Hof echter de vraag, of de nationale wet van de erflater dan wel de wet van zijn laatste woonplaats toepassing vindt, in het midden gelaten. De desbetreffende overweging luidt als volgt: «Attendu qu'il est acquis aux débats que Mélanie Alderweireldt (de erflater) avait conservé son domicile légal en Hollande; qu'il advient dès lors inutile d'examiner si c'est la loi nationale ou la loi du domicile qui doit régir la succession mobilière, puisque dans les deux cas c'est également la loi hollandaise».

Het vonnis a quo (Rechtbank Gent, 1 Mei 1905, Pas. 1906, III, 98) aanvaardde t.a.v. de roerende goederen de toepasselijkheid van de wet van de woonplaats van de erflater.

In bovenstaand vonnis had de rechtbank eveneens de vraag «nationale wet» of «wet van de woonplaats» onbeantwoord kunnen laten; uit het vonnis blijkt immers dat de erflater door naturalisatie de Amerikaanse nationaliteit had verkregen en te New-York zijn woonplaats had, zodat zijn erfenis, t.a.v. de roerende goederen in ieder geval door het Amerikaans recht beheerst werd.

(1) Artikel 7 wet A. B. luidt als volgt: «Ten opzichte van onroerende goederen geldt de wet van het land of der plaats alwaar die goederen gelegen zijn.»

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE GENT

3e Kamer — 28 April 1949.

Voorzitter: M. Reyniers.

Rechters: M. M. Loicq en Dutry.

Referendaris: M. Cloquet.

Advocaten: Mrs. Deldycke en Hubené.

Koop en verkoop. — Ondeugdelijke levering. — Verplichting van de koper tot uitlokking van een deskundig onderzoek.

Wanneer de koper de conformiteit of de kwaliteit van de hem geleverde waren betwist, behoort hij een deskundig onderzoek uit te lokken en de daartoe vereiste maatregelen tot bewaring te nemen.

De Kesel t/ N. V. Martens d'Anvers.

Herzien het tussenvonnis van 1 Juli 1948, waarbij de heer A. Vanden Bosch te St. Amand-bij-Puurs als deskundige werd aangesteld met opdracht de litigieuze koopwaren te onderzoeken en te zeggen of zij verborgen gebreken vertoonden.

Overwegende dat de deskundige heeft moeten vaststellen, dat verweerster van de betwiste waar niets meer bezat, zodat zij de kwaliteit van de geleverde verf niet heeft kunnen nagaan;

Overwegende dat, wanneer de koper de conformiteit of de kwaliteit van de waar betwist, hij behoort een deskundig onderzoek uit te lokken en de daartoe nodige bewarende maatregelen te treffen (zie studie De Bersaques J. F. C. 1927, nr 4745 - Gent, 11 Maart 1931, J. C. F. nr. 5132 - Gent, 30 December 1937 en noot Vrebos, J. C. F. 1937 nr. 5771 - Brussel 13 December 1947, J. C. B. 1948 bl. 93 - H. Rb. Gent, 13 Mei 1948, R. W. 1947/1948, 1223. - Verg. Brussel 29 November 1947, J. C. B. 1948 bl. 93 en volg.).

Dat weliswaar de omgekeerde regel van toepassing kan zijn, wanneer de verkoper de hem teruggezonden waar in ontvangst neemt (H.R.B. Gent 19 October 1904 J. C. F. 1904 bl. 423);

doch dat deze laatste regelen veronderstellen dat de terugzending niet geschiedt ingevolge loutere vernietiging van de verkoop bij gemeen akkoord van de partijen;

dat in het onderhavig geval verweerster bij de terugzending van de waar geen gewag maakte van een eis tot schadevergoeding;

dat zij op 22 April 1947 aan eiser verklaarde met de waar niets te kunnen doen en ze te zijner beschikking te houden, vragende hoe eiser de zaak meende te regelen;

Dat haar schrijven van 28 April 1947 en dit van eiser d.d. 6 Mei 1947 bewijzen, dat partijen akkoord waren over de eenvoudige terugzending van de waar en het crediteren van verweerster voor de waarde er van;

dat eerst na terugzending verweerster gewag heeft gemaakt van een schade, waaromtrent zij aan eiser vroeg of hij een deel van de schade zou vergoeden, waarop eiser de slechte kwaliteit van de waar ontkende;

Overwegende dat verweerster in zulke omstandigheden ten onrechte beweert, dat de deskundige had dienen de verf te onderzoeken van de vaten, welke verweerster hem had teruggezonden;

dat zij zelve in haar besluiten van 2 December 1947 het onderzoek heeft aangevraagd van de «nog be-

staande waren», hierdoor klaarblijkelijk bedoelend de waar, die zij niet teruggezonden had;

dat niet blijkt dat zij tijdens de expertise aan de deskundige heeft gevraagd de teruggezonden waar te onderzoeken;

dat zij van bedoelde waar geen monster behouden had;

dat zij in haar laatste besluiten ook geen aanvullend onderzoek vraagt;

Overwegende dat bedoeld bijkomend onderzoek overigens overbodig ware, vermits verweerder aan de deskundige moest bekennen, dat zij de litigieuze waar heeft gebruikt volgens een procédé, dat noodzakelijk de besproken inconvenienten, te weten het schilferen en barsten van de verflaag, moest veroorzaken;

dat verweester weliswaar beweert dat eiser zelf haar bewust procédé had aangewezen, doch dat eiser dit betwist en verweester zulks niet bewijst;

Overwegende dat uit wat voorafgaat volgt, dat verweester niet heeft bewezen dat de kwaliteit van de waar slecht was en dat de door verweester bij hare besluiten van 2 December 1947 ingestelde tegeneis, strekkende tot betaling van 30.000 fr. schadevergoeding, niet gegrond voorkomt;

Overwegende dat verweester bij hare besluiten van 19 Februari 1949 een nieuwe tegeneis instelt, strekkende tot betaling van 8.682,05 fr. als verschil tussen haar debiet van 23.451,70 fr. en de waarde van de teruggezonden waren;

dat verweester zich blijkt te vergissen, wanneer zij desbetreffend spreekt van een terugzending van 25 kg. op de factuur van 4 Maart 1947, daar alleen een terugzending van 17,5 (netto-gewicht) bewezen is;

dat bovendien deze terugzending alsook de andere, waarvan verweester gewag maakt, reeds aanleiding hebben gegeven tot het opstellen van creditnota's, waarvan eiser het bedrag van de schuld van verweester heeft afgetrokken, zoals blijkt uit de bewoordingen van de dagvaarding.

De Rechtbank, enz.

BIBLIOGRAPHIE

Dr A. MAST. — Overzicht van het grondwettelijk recht, 2 dl. — Standaard Boekhandel. 1950.

In de bekende reeks cursussen gedoceerd aan de Universiteit te Gent en bezorgd door de N.V. Standaard Boekhandel is thans de cursus verschenen gewijd door Prof. Mast aan het overzicht van het grondwettelijk recht.

In het Nederlands zijn wij in België buitengewoon arm aan handleidingen van staatsrechterlijke aard en het is ons dan ook een bijzonder genoegen de publicatie van het uitstekend overzicht van Prof. Mast te kunnen aankondigen.

De schrijver heeft reeds op het gebied van het staats- en administratief recht zeer belangrijke publicaties op zijn actief. Herinneren wij in de eerste plaats aan zijn proefschrift « Verordeningsmacht des Konings in politiezaken en de wet van 5 Juni 1934 » uitgegeven in het jaar 1939 door de « Vlaamse Rechtskundige Bibliotheek », waarmede dadelijk de auteur een hoogstaande plaats veroverde in de Vlaamse wetenschap van het publiek recht. Verder zijn merkwaaardige studie over « De geschillen van bestuur naar Belgisch recht », die in 1946 verscheen en waarvan wij in ons blad de bijzondere verdiensten en de originele opvattingen hebben onderlijnd. Talrijke studiën en

artikelen in verschillende rechtsgeleerde tijdschriften zouden nog dienen vermeld te worden en er mag ook niet vergeten worden dat Prof. Mast een belangrijke bijdrage leverde tot het verslag dat opgesteld werd door de commissie aangeduid door de regering om een onderzoek in te stellen over de machten des Konings in België.

De « cursus » die thans is verschenen heeft natuurlijk niet de bedoeling een uitgebreide handleiding te zijn van het Belgisch staatsrecht, doch hij is uitsluitend samengesteld als richtsnoer bij de lessen in grondwettelijk recht, die door Prof. Mast gegeven worden aan de Universiteit te Gent. Als dusdanig dient de uitgave allervoortreffelijkst genoemd te worden.

Het is inderdaad merkwaardig hoe Prof. Mast er in geslaagd is de zo uitgebreide stof van het grondwettelijk recht te condenseren in het betrekkelijk beknopt bestek van deze cursus. Het dient echter in het licht gesteld dat de studenten, die zich deze stof hebben weten eigen te maken, uitstekend de grondbeginselen van het Belgisch staatsrecht zullen beheersen en dat zij ingewijd zullen zijn in alle delicate vraagstukken, welke zich heden ten dage op grondwettelijk terrein voordoen.

Al is het ietwat beknopter, is het boek van Prof. Mast best te vergelijken met het « Handboek van het Nederlands staatsrecht » van Prof. Van der Pot dat aan de Nederlandse studenten zulke reusachtige diensten heeft bewezen. Het heeft dezelfde kenmerken van klaarheid en zakelijkheid waardoor het boek van Prof. Van der Pot zo hoog aangeschreven staat in de Nederlandse rechtswetenschap.

Prof. Mast volgt bij de behandeling der stof de klassieke indeling van het staatsrecht en onderzoekt achtereenvolgens de bronnen van het grondwettelijk recht, de grondrechten en de drie staatsmachten, om ten slotte de grondwettelijke bepalingen betreffende de plaatselijke decentralisatie, provincie en gemeente, de openbare financiën, begroting, rekening en Rekenhof en de herzieningsprocedure te bespreken.

In dit klassieke kader heeft Prof. Mast al de belangrijke vraagstukken, die zich op grondwettelijk gebied stellen ingeweven en hij heeft de constitutionele bepalingen toegelicht door middel van de vele wetten en van de menigvuldige rechtspraak die verband houden met de staatsrechtelijke beginselen.

Zowel de betwistingen die zich op zekere ogenblikken van het onafhankelijk bestaan van ons land hebben voorgedaan in verband met principiële grondwettelijke vraagstukken, als de allerlaatste problemen, die sedert de beide wereldoorlogen op zo klemmende wijze de openbare mening en het politieke leven in ons land in beroering hebben gebracht, worden ontleed en aan de hand van positieve wetgeving beoordeeld.

De auteur heeft zijn stellingen toegelicht door middel van een zeer uitgebreide bibliographie en alle boeken en studiën in verband met de besproken vraagstukken worden uitvoerig vermeld, terwijl voortdurend contact wordt gehouden met de rechtsleer op grondwettelijk gebied in de naburige landen, vooral Frankrijk en Nederland.

Doch Prof. Mast bepaalt er zich niet toe een zakelijke uiteenzetting te geven van de tegenwoordige stand van het grondwettelijk recht en zijn studenten op uitvoerige wijze middelen aan de hand te doen om de besproken vraagstukken steeds dieper te doorgronden, hij geeft ook na elk hoofdstuk algemene overzichten waarin hij op synthetische wijze de evolutie van het Belgisch grondwettelijk recht samen-

vat. Op die wijze levert hij ook een uiterst interessante bijdrage tot de wetenschappelijke beoordeling van deze zo gewichtige tak van het recht.

Zonder twijfel is de cursus van Prof. Mast het allerbeste dat tot nog toe op het gebied van het theoretisch staatsrecht in het Nederlands in ons land werd gepubliceerd.

Er wordt in deze cursus ook op voortreffelijke wijze evenwicht gehouden tussen de theorie en de politieke praktijk en het geheel is aldus gegroeid tot een merkwaardig studieboek dat een buitengewoon rijke aanwinst vormt voor het Nederlands rechtsonderwijs in ons land.

René Victor.

Mr J. DRION. — Stare Decisis. Het gezag van precedenten. 's Gravenhage, Martinus Nijhoff. 1950. 44 p.

Mr Drion heeft bij de aanvaarding van het ambt van gewoon hoogleraar in het burgerlijk en het internationaal privaatrecht aan de Rijksuniversiteit te Leiden een belangrijke rede uitgesproken, waarin hij het vraagstuk van het gezag der precedenten in het recht aan een diepgaande en originele ontleding onderwerpt.

Het vraagstuk is buitengewoon uitgebreid en het leent zich tot onderzoekingen in tijd en in ruimte; men kan namelijk het gezag der precedenten onderzoeken zowel in de rechtsgeschiedenis als in de vergelijkende rechtswetenschap.

De auteur heeft al deze onderzoekingen gesynthetiseerd in het kort bestek van een academische rede en hij is er toe gekomen een zeer klaar beeld op te hangen van de verschillende oplossingen die aan dit belangrijk probleem zijn gegeven geworden.

Het was vanzelfsprekend dat de schrijver eerst de toestand in de Angelsaksische landen zou onderzoeken, waar het gezag van precedenten zozeer de toepassing van het recht beheerst. De auteur komt er dadelijk tegen op dat in Engeland het recht essentieel door de rechtspraak zou gevormd zijn en de invloed van de doctrine aldaar onbeduidend zou wezen, terwijl op het vasteland de rechtsontwikkeling in de eerste plaats zou bepaald zijn door de auteurs en dat deze zelfs meer gezag zou toekomen dan de vroegere beslissingen van de rechtscollege's. Zo scherp is het onderscheid geenszins, volgens Mr Drion.

Er is zonder twijfel wel een zeer groot verschil. «De jurist van het continent is de logicus, die redeneert van beginsel naar concreet geval. De Engelse jurist is de empiricus, van concreet geval naar beginsel redenerend. De eerste stelt zijn vertrouwen in syllogismen, de tweede in precedenten». In Engeland is het regel dat een handboek eerst na de dood van de schrijver een autoriteit kan worden en het is er wel mogelijk boeken in rechte te citeren, doch ten zeerste onbehoorlijk dit te doen met tijdschriftartikelen.

Doch de schrijver wijst er op dat deze regels verre van algemeen zijn en dat bv. op het gebied van het internationaal privaatrecht in de Angelsaksische landen aan de doctrine oneindig meer belang wordt gehecht dan misschien in enig ander land.

Doch men wachte zich ook voor een overschatting van de invloed der doctrine in de continentale landen en in de rede van Prof. Drion worden verschillende voorbeelden aangehaald van principiële verwezenlijkingen in de rechtspraak tegen de mening der doctrine in.

De kern van het betoog van de auteur bestaat nu

in een onderzoek aangaande de waarde die in de verschillende landen aan de precedenten in de rechtspraak wordt gehecht. Hij omschrijft de juiste betekenis van het gebonden zijn aan precedenten in de Engelse rechtsopvatting, die de rechter alleen bindt aan de ratio decidendi, niet aan de eigenlijke rechtspraak. Op die wijze kan de rechter zeer dikwijls aan het gezag van de precedenten ontsnappen. In de continentale landen bestaat er voor de rechters geen enkele verplichting precedenten te volgen, tenzij bij verwijzing na cassatie, in Nederland, Duitsland en Zwitserland dadelijk na de eerste cassatie, in Frankrijk en België eerst na de tweede cassatie, door de verenigde kamers van het Hof van Verbreking. Al is het «stare decisis» dus op het continent geen regel, toch is de rechtspraak als rechtsbron onmiskenbaar en de kerngedachte van het betoog van de auteur bestaat er in te beweren dat ondanks alles er ook op het continent in beginsel een verplichting voor de rechter tot «stare decisis» bestaat.

Schrijver gaat dan na hoe de toestand zich voordeed in het oude Nederlands recht vóór de codificatie, waarin hij ook de rechtspraak op dit gebied onderzoekt van de Grote Raad van Mechelen.

De conclusie van het historisch onderzoek komt er op neer dat op het continent de hoogste colleges zich in het algemeen verplicht achten hun eigen arresten te volgen; bij de Grote Raad van Mechelen gold de regel dat de rechters onvoorwaardelijk gebonden waren aan de vroegere rechtsbeslissingen van het hoogste college waaronder ze ressorteerden. In de 17de en 18de eeuwen kwam men op tegen het gebonden zijn aan precedenten, doch men tastte in werkelijkheid de regel zelf van de «stare decisis» niet aan, doch slechts de onjuiste toepassing ervan.

In Nederland is men trouwens van de beginne af steeds op het standpunt blijven staan dat het de taak van de rechter is de wet te interpreteren en eventuele leemten van de wet aan te vullen.

En dan komt in het tweede deel van zijn betoog de schrijver tot de zeer interessante uiteenzetting dat op het continent de rechters meestal minder hun eigen opvatting over een toepasselijke rechtsregel volgen dan wel deze die in zekere arresten van het hoogste rechtscollege werd neergelegd.

En hij weerlegt in de eerste plaats de auteurs die principieel van geen rechtsplicht tot het volgen van precedenten niet willen horen. De rechtseenheid en de rechtszekerheid, die men met de codificatie voornamelijk wilde bereiken, zouden grotendeels niet verwezenlijkt zijn geworden indien de lagere rechters zich niet verplicht voelden de beslissingen van het hoogste hof in twijfelachtige rechtsvragen te volgen, zelfs met terzijdestelling van eigen afwijkende opvatting.

De auteur gaat dan na welke sancties er in sommige landen voorzien zijn om de lagere rechters te dwingen het hoogste rechtscollege te volgen, in Spanje, in Duitsland, in het vóór-revolutionaire Rusland.

Wanneer ter verwezenlijking van het doel zelf der rechtseenheid het «stare decisis» als regel geldt in de praktijk voor de lagere rechtsmachten, bestaat nog de tweede vraag in hoeverre het hoogste rechtscollege zelf aan de eigen arresten dient vast te houden. Prof. Drion haalt hier de mening aan van de Belgische Procureur Generaal Leclercq, die ook in beginsel de gebondenheid van het Hof aan zijn eenmaal genomen beslissingen voorstond en die zegde «La cour de cassation n'est pas une académie discutant indéfiniment

sur l'interprétation la plus correcte qui peut être donnée à telle disposition légale». De Heer Leclercq was de mening toegedaan, die door Mr Drion beaamd wordt dat het Hof op zijn vroegere beslissingen slechts kan terug komen wanneer deze de rechtsvrede niet brachten of wanneer de omstandigheden een nieuwe koers in de rechtspraak noodzakelijk maken.

De mening van Procureur Generaal Leclercq is echter volgens Mr Drion te breed en het is gevaarlijk aan te nemen dat het cassatiecollege op een vroegere beslissing zou dienen terug te komen, zodra het er van overtuigd is dat een andere interpretatie beter aan de wet beantwoordt.

Op grond van een bepaald arrest van het hoger rechtscollege zijn op grote schaal rechtshandelingen verricht geworden en een herroeping van het precedent brengt in het rechtsverkeer een gevaarlijke verwarring. In dit geval stelt de auteur de mogelijkheid in uitzicht dat het Hof zich aan zijn vroegere rechtspraak zou houden, doch zou aankondigen dat het zijn bedoeling is in de toekomst zijn rechtspraak te wijzigen, zoals dit in verschillende hoven van de Amerikaanse staten gebeurd is en zoals het goedgekeurd werd door de Supreme Court.

Prof. Drion vindt er geen bezwaar in dat deze weg in Nederland zou worden ingeslagen. Hij is echter van oordeel dat dergelijke ideeën slechts kunnen verwezenlijkt worden wanneer er zich een werkelijk revolutionaire wijziging zou voltrekken op het stuk van de formulering van vonnissen en arresten. In de Nederlandse jurisprudentie worden meestal de precedents doodgezwegen hoezeer hun invloed zich ook doet gelden. Slechts nadat er zal gebroken zijn met deze gewoonte zal ook voor Nederland een grondige studie van het «stare decisis» mogelijk worden.

Na de lectuur van deze merkwaardige studie komt men tot het besluit dat de toestand voorzeker in Nederland niet volledig dezelfde is als in België. Wij hebben in ons land langdurige en koppige conflicten gekend tussen de jurisprudentie van de lagere rechtsmachten en deze van het Hof van Verbreking, waarin niet altijd dit hoogste rechtscollege het laatste woord heeft gehad. Wij kennen ook sensationele wijzigingen in de principiële beslissingen van het Hof van Verbreking en al geldt ook in ons land in algemene regel de eerbied voor de precedents, toch is er in het gelden van de regel van het «stare decisis» een soepelheid die waarschijnlijk groter is dan in Nederland. Het gebonden zijn van het hoogste rechtscollege aan zijn eigen beslissingen is een vraagstuk dat nog steeds van de allergrootste actualiteit is en waaraan dit jaar nog de Heer Procureur Generaal Cornil een belangrijke bespreking wijdde in de mercuriale die hij bij het begin van het rechterlijk jaar uitsprak aangaande de zending van het Hof van Verbreking.

De studie van Prof. Drion heeft op deze zeer belangrijke theoretische kwestie een schril licht geworpen en ieder die zijn werk heeft gelezen aangezet tot grondig nadenken over het probleem. Het ware te hopen dat een vergelijkende studie tussen de praktijk van het «stare decisis» in België en in Nederland zo spoedig mogelijk de onderzoeken van Prof. Drion zou komen volledigen.

René Victor.

Nicolas MAJERUS : Histoire du Droit dans le Grand Duché de Luxembourg. Luxembourg, Imprimerie St Paul, 1949, 2 vol., 870 p.

Een synthetische rechtsgeschiedenis van het Groot Hertogdom werd tot nog toe nog nooit in zijn geheel ondernomen. Wetenschappelijk gevormd door de bekende Franse rechtshistorici Paul Fournier, R. Génestal en Emile Chénon heeft de heer Majerus deze taak durven op zich nemen, hierin, moreel en financieel gesteund door de Luxemburgse regering. Voorwaar een voorbeeld voor onze regeringen!

Er bestaan ten aanzien van het schrijven van syntheses van de rechtsgeschiedenis van een land twee houdingen. Ofwel kan men oordelen dat er nog onvoldoende bronnen bekend zijn en dat er nog te weinig «Vorarbeiten» bestaan. Dat is de houding die tot nog toe de meest vooraanstaande rechtshistorici hebben aangenomen ten opzichte van het opmaken van een Belgische rechtsgeschiedenis. Ofwel kan men oordelen over deze argumenten te mogen heen stappen en dat het mogelijk is een goede synthese op te bouwen met de bestaande bouwstoffen. Dat laatste is het standpunt geweest van E. H. Majerus betreffende Luxemburg.

Vanaf het leenroerig tijdperk krijgt het Luxemburgse recht zijn eigen specifieke kenmerken. Vanaf dat tijdperk beschikt de auteur dan ook over veel meer gegevens. Na de uitwendige geschiedenis van het recht in deze periode te hebben geschetst wordt de feodaliteit, de oorsprong, de inrichting en de uitbreiding van het graafschap Luxemburg uiteengezet, waarna een uiteenzetting volgt over de grafelijke raad en de ministeriales, de Staten, de hofdiensten, de provoosten, de heerlijkheden, het gemeentelijk regiem, de bevrijding der steden volgens de verschillende typen (Beaumont, Echternach en Luxemburg, Grevenmacher, Laroche, Thionville, Trier e.a.), de rechterlijke inrichting, het personenrecht (geestelijkheid, edelen, boeren, poorters, bastaarden, vreemden en lijfeigenen), het financieel regiem en de corporaties. Een bijzonder belangwekkend deel behandelt de heerlijke rechten (p. 277-292): het jachtrecht, het recht op afgesloten jachtplaatsen, het visrecht, het recht van duiventil, het recht van molen- en wijnpers, het grondrecht, het weiderecht, het recht op hennen, het accijnsrecht en ongelt, het recht van vetweide, het recht op overnachting en verzorging, het voogdijrecht, het recht op militaire hulp, het bewakingsrecht en de buitengewone rechten. Afzonderlijke hoofdstukken behandelen de administratieve en de rechterlijke taal, de toestand van de Kerk in de feodale periode (met interessante gegevens over de tinden).

Het belangrijkste deel van het werk is het boek handelend over Luxemburg als provincie der Nederlanden. Vooral belangrijk zijn hier de hoofdstukken over de bronnen van het Luxemburgse recht, de provinciegouverneur, de Staten, de Raad der Edelen, de rechterlijke inrichting (hoge, middele en lage justitie).

Het gedeelte betreffende het Luxemburgse strafrecht bezorgt ons merkwaardige inlichtingen. Hier nog meer dan elders heb ik m.i. de twee grote gebreken van dit werk sterk aan gevoeld: het gemis aan nota's en referenties, zodat controle onmogelijk is, en het karig gebruik van eigen opgezochte archiefdocumenten. De meest gebruikte bronnen zijn de algemene placcaeten en de Coutumier général; slechts terloops worden deze algemene regels aan de rechtspraakregisters en documenten getoetst. De auteur heeft zich wel zeer speciaal geïnteresseerd aan de beulen (p. 503), de heksenprocessen (p. 509) en de tortuur (p. 518). Bij de op p. 526 vermelde abolitionnisten mocht voorzeker

Grevius en zijn Tribunal Reformatum niet vergeten worden!

Speciale hoofdstukken, gevuld met interessante details, zijn gewijd aan het woudrecht, aan de advocaten, de notarissen, het personen- en zakenrecht. Bijzonder lezenswaard zijn aldaar de gegevens verstrekt over de leprozen (p. 574-578) en de vreemden (p. 578-581). Tussen de op p. 611 en volgende vermelde Luxemburgse juristen noteren wij verschillende raadsheren van de Grote Raad van Mechelen: wij hebben echter sterk de indruk dat hier nog wel enkele namen ontbreken.

In de Moderne Tijden behoorde Luxemburg tot zes verschillende bisdommen: Trier, Luik, Metz, Keulen, Reims en Verdun. Belangrijk is hetgeen hier meegedeeld wordt over het placet (p. 641 en vlgde).

Boek VI behandelt, in vogelvucht, Luxemburg ten tijde van de Franse Revolutie, het Consulaat en het Keizerrijk.

Het laatste boek schetst in één adem het tijdperk der onafhankelijkheid (1815-1940): Hollands regiem, Belgische Revolutie, Regiem van 1839 tot 1841, de grondwetten van 1841 en 1848, de hervorming van 1856, de grondwet van 1868, de grondwetswijziging in 1919, de herziening in 1948, het negentiende eeuwse burgerlijk recht (personen- en zakenrecht), het negentiende eeuwse strafrecht, de rechterlijke inrichting, het handelsrecht, de sociale wetgeving, het internationaal statuut (conferentie van Londen in 1867, en toetreding tot de Volkenbond), de advocaten en de balie, het notariaat, het kerkelijk vraagstuk, de Luxemburgse juristen, het naziregim en de bevrijding.

Voortreffelijk uitgegeven op luxe-papier, verlucht met 17 originele tekeningen, die blijk geven van de grote kunst en de zin voor historische nauwkeurigheid van de heer Jean Schaach, en versierd met 9 kaarten, waarbij m.i. vooral deze over de galgen in Luxemburg van originele betekenis is, verdient de auteur, mits de restrictie van de hogergenoemde kritieken, oprecht gelukgewenst voor het door hem verrichte reuzenwerk. Hij heeft aan de rechtsgeschiedenis in het algemeen, maar vooral aan die van zijn vaderland, een reuzendienst bewezen!

L. Th. Maes.

H. MITTEIS, Deutsche Rechtsgeschichte. Ein Studienbuch. — Juristische Kurz-Lehrbücher, Biederstein Verlag, München en Berlijn, 1949, 150 p.

Professor Mitteis, hoofdredacteur van het Zeitschrift der Savigny-Stiftung heeft, na de herdrukken van Fehr, von Schwerin, Planitz e.a. thans ook de Duitse rechtshistorische literatuur met een belangrijk overzicht verrijkt.

Na in de inleiding de doelstellingen en methodes der Duitse rechtsgeschiedenis klaar te hebben opgesomd, is het werk zelf ingedeeld in germaanse en frankische periodes, de Hoge Middeleeuwen en Late Middeleeuwen tot 1500. Het tijdperk na 1500 wordt zeer vluchtig behandeld, omdat in de «Kurzlehrbücher-Reihe» een werk over deze periode voorzien wordt. Wetenschappelijke twistpunten en oudheidkundige bijzonderheden werden weggelaten.

Het voortreffelijk zaakregister is van aard om de bruikbaarheid van dit handboek nog te verhogen. Het was vanwege de auteur een gelukkig idee sommige belangrijke gedeeltes van de tekst in vetjes te drukken, terwijl andere in gewone en nog andere, min belangrijke teksten in kleine kapitaalletters werden gezet.

De grote verdienste van dit «Kurzlehrbuch» is o.i. de volledigheid in de beknoptheid. Professor Mitteis

is er in geslaagd van dit handboekje *het beste* te maken dat er op het gebied der Duitse rechtshistorische handboeken bestaat.

L. Th. Maes.

H. MITTEIS, Deutsches Privatrecht. Ein Studienbuch. C. H. Beck'sche Verlagsbuch. — Handlung, München en Berlijn, 1950, 166 p.

Dit «Deutsches Privatrecht» is, evenals de «Deutsche Rechtsgeschichte» van dezelfde auteur, in de eerste plaats voor studenten bestemd en is dan ook ontdaan van alle geleerd bijwerk en details. Het was de bedoeling van de auteur aan te tonen dat alle recht, ook het privaatrecht, een cultuurproduct is en dat zijn instellingen en denkwijzen in een noeste kamp om de geestelijke waarden ontstaan zijn.

Na de rechtshistorische basis en de grondbegrippen van het moderne Duitse privaatrecht klaar te hebben uiteengezet worden achtereenvolgens het personen-, vermogens- en erfrecht behandeld.

Een uitgebreid zaakregister en de aanwending van verschillende lettertypes droegen er toe bij om dit handboek volledig en duidelijk te maken.

Als zeer sterk voorstander van rechtsvergelijking en rechtshistoricus van eerste rang, heeft de auteur in zijn werk duidelijk de nadruk gelegd op de invloeden die door het Romeinse en andere vreemde rechten uitgeoefend werden op het Duitse recht.

L. Th. Maes.

MEDEDELINGEN

HET MINISTERIE VAN JUSTITIE EN DE UITZETTING VAN VREEMDELINGEN

Onder deze titel werden in nr 9 van de lopende jaargang (kol. 366-367) een paar vragen beantwoord, die ons i.v.m. het arrest van de Raad van State d.d. 19 Mei 1950 (R.W. 1950/51, 210) werden gesteld.

Intussen werd onze aandacht gevestigd op een door de minister van justitie ingediend wetsontwerp (gedrukte stukken van de Senaat, 21, zitting 1949-50) tot wijziging van de wet van 12 Februari 1897 op de vreemdelingen.

De bij het ontwerp wet voorgestelde wijzigingen komen in hoofdzaak hierop neer, dat de categoriën bevoorrechte vreemdelingen (gehuwd met Belgische vrouwen; art. 2 van de wet van 12 Februari 1897) worden afgeschaft en dat de vreemdeling kan worden uitgezet niettegenstaande de aanwending van enig hem toekomend rechtsmiddel (art. 3 van het wetsontwerp).

Het is moeilijk denkbaar, dat het ministerie van justitie deze wijzigingen voorstelt, alleen maar omdat de rechter beslist heeft dat de niet Belgische vrouwen gehuwde vreemdelingen niet kunnen worden uitgezet (onuitgegeven vonnis van de corr. Rb. te Brussel, 19e Kamer, 25 Mei 1949) of omdat de Raad van State zich bevoegd heeft verklaard de ministeriële besluiten van uitzetting te toetsen aan de wettelijke bepalingen (arrest 19 Mei 1950).

Men begrijpt echter niet op grond van welke andere

overwegingen: de minister van Justitie een dergelijk ontwerp heeft kunnen indienen.

De afschaffing van de categoriën der bevoorrechte vreemdelingen tast immers bepaalde soorten van huwelijken aan, die de wetgever van 1897 klaarblijkelijk en terecht heeft willen beschermen, terwijl het voorgestelde nieuw artikel 3 de administratie van de vreemdelingenpolitie practisch zou onttrekken aan de controle van de gewone en van de administratieve rechter. Inderdaad hoe zal bv. een uit België gezet Rus, eenmaal in Rusland terug, van uit zijn land van oorsprong nog kunnen gaan procederen tegen een autoritair en wellicht rechtens onjuist genomen maatregel?

Het nieuwe art. 3 zegt nu wel, dat de door de minister te nemen maatregelen onderworpen zijn aan de controle van de wetgevende kamers, maar zulks is een overbodige bepaling, vermits dit nu ook al zo is. De toevoeging « wetgevende » kamers heeft overigens met controle op bestuurshandelingen en met wetgeving niets te maken.

Tijdens de behandeling van bedoeld ontwerp in de senaatscommissie van justitie werd vooral door senator Rolin en terecht strenge kritiek hierop uitgebracht. Het verzet van een gedeelte der commissie was van dien aard, dat de minister van justitie feitelijk gedwongen werd het ontwerp in zijn tegenwoordige redactie terug te nemen.

Het terugnemen van dit wetsontwerp staat vermoedelijk in rechtstreeks verband met het besluit van de regering d.d. 1 December jl., waarbij de minister van justitie gemachtigd wordt een ontwerp van wet in te dienen, strekkende tot verlenging van de duur van het wetsbesluit van 28 September 1939. Dit wetsbesluit werd slechts uitgevaardigd voor de duur van de wettelijke oorlogstoestand; bij de wet van 1 Juni 1949 werd bepaald dat het zou gehandhaafd blijven tot op 31 December 1950.

Het wil ons voorkomen, dat verdere handhaving van dat wetsbesluit moeilijk nog te rechtvaardigen is. De toekenning van overdedreven machten aan de staatspolitie, zoals door dit wetsbesluit is geschied, is in een democratische staat uiterst gevaarlijk. Het is verder ten eerste wenselijk, dat men zes jaar na de oorlog, eindelijk tot het gewone en normale recht terugkeert. Al was het dan maar opdat in ons land de universele verklaring van de rechten van de mens geen dode letter zou worden en/of blijven.

Overzicht van de buitenlandse juridische literatuur

NEDERLAND

- Alkemade, J. W. van* — Practische wetskennis. — Gouda, Johan Mulder, 429 p.
Beschikking bijdragen woningwetbouw 1950 en beschikking verminderde bijdragen woningwetbouw 1950. — Alphen a.d. Rijn, N. Samson, 19 p.
Eysingqa, W. J. M. — Geschiedenis van de Nederlandse Wetenschap van het Volkenrecht. — Amsterdam, Noord-Hollandsche U. M., 38 p.
Fockema Andreae, S. J. — Geschiedenis van de Nederlandse Wetenschap van de Nederlandse Rechtsgeschiedenis. — Amsterdam, Noord-Hollandsche U. M., 126 p.
Handleiding ten dienste van de samenstelling der gemeentebegroting en gemeenterekening. — Alphen a.d. Rijn, N. Samson.
Holfthof W. en F. H. Ozinga. — Rechts- en wetskennis. 3e dr. — Groningen, P. Noordhoff, 112 p.
Kranenburg E. — Inleiding in de vergelijkende staatsrechtswetenschap. — Haarlem, H. D. Tjeenk Willink & Zoon, 218 p.
Meyer Herman. — Op weg naar samenwerking in vrijheid. — 's Gravenhage, Martinus Nijhoff, XII, 284 p.

- Noordraven T. J.* — Leerboek der scheepvaartwetten voor aspirant tweede en derde stuurlieden ter koopvaardij. 9e dr. — Amsterdam, J. F. Duwaer & Zonen, 331 p.
Vold J. in 't. — De betekenis der gemeente voor de toekoms van West-Europa. — Heemstede, De Librije, 96 p.
Vries L. de. — Pachtvoorschriften. — Alphen a.d. Rijn, N. Samson.

FRANKRIJK

- Belvaux P. A.* — Procédure d'expertise judiciaire. — Edit. Scientifiques et littéraires, 53 p.
Brigard Silva, Camillo de — La Neuvième Conférence Internationale américaine de Bogota. — Recueil Sirey, 29 p.
Daubannay — Les changements de noms. Commentaires pratiques des lois du XI germinal an XI et 3 avril 1950. — Libr. anc. Honoré Champion.
Delsart — Législation pharmaceutique générale appliquée en France depuis le Codex 1937. — Vigot frères, 64 p.
Derathe R. — Jean Jacques Rousseau et la science politique de son temps. — Presses univ. de France, XVI-464 p.
Jordens M. — Droit et technique des opérations maritimes. — Edit. scientifiques et littéraires, 294 p.
Koechlin H. F. — Compétence administrative et judiciaire de 1800 à 1830. Etude de jurisprudence. — Rousseau & Co, X-352 p.
La Pradelle A. de — Maîtres et doctrines du droit des Gens. — Les Editions internationales, 440 p.
Laski H. J. — Le Gouvernement parlementaire en Angleterre. — Presses univers. de France, 20-300 p.
L'Huillier J. — Eléments de droit international public. — Doussau & Co, VI-432 p.
Malezieux R. — Finances publiques. Science et législation financières. — Edit. Cujas.
Marquiset J. — Manuel pratique de l'Instruction. — Recueil Sirey, 279 p.
Publications de l'Institut de Droit Romain. Conférences faites à l'Institut de Droit Romain en 1947. — Recueil Sirey, 251 p.
Sola Canizares F. de — Les Sociétés Commerciales, nationales et étrangères en Amérique latine. — Recueil Sirey, 112 p.
Travaux de la commission de réforme du code civil. Année 1948-1949. — Recueil Sirey, 895 p.
Vegting W. G. — Domaine public et Res Extra commercium. Etude historique de dr. romain français et néerlandais. — Recueil Sirey, 293 p.

ENGELAND

- Anderson W. and E. W. Weidner.* — American City Government. Tables. Allen & U. 625 p.
Braun K. — The Right to Organize and its Limits. A comparison of policies in the United States and selected European Countries. — Faber, 331 p.
Butler R. A. — Income Tax for Everyman 1950-51. — Pen-in-Hand, 72 p.
Chorley (Lord). — Law of Banking. — Pitman, 364 p.
Clarke Ch. E. — Social Insurance in Britain. — C.U.P. 136 p.
Keeton G. W. — The Law of Trusts. Pitman, 475 p.
Macmurray J. — Conditions of Freedom. — Faber, 106 p.
Patents act. 1949. With a commentary by the chartered Institute of Patent Agents (The). — Sweet & M. 327 p.
Putman B. H. — The Place in Legal History of Sir William Shreshull, Chief Justice of the King's Bench 1350-1361. — C.U.P. 328 p.
Watkins G. S. — Paul A. Dodd, W. McNaughton and P. Prasow. — The Management of Personnel and Labor Relations. — McGraw-Hill, 974 p.
Watson J. A. F. — The Child and the Magistrate. — Cape, 367 p.
Welton J. B. and H. Taylor. — Insurance Administration. — Pitman, 324 p.

OOSTENRIJK

- Chamrath G.* — Interessante Fragen aus dem Ehe recht, insbes. das Recht d. Ehescheidung. — St. Pölten, Wien: HippolytVerl. — 1950. — 112 p.
Gürtler H. — Der Wiener «Flottenkino» Prozess vor dem Verwaltungsgeschichtshof. — Wien: Manz. — 1950. — 68 p.
Holböck K. — Die Zivilehe. — Innsbruck, Wien: Tyrolia-Verl. — 1950. — 196 p.
Schwind F. — Geschichte, Rechtsgang, System des Privat-rechtes. — Wien: Springer. — 1950. — XX, 410 p.
Baudisch K. — Die Entgegnung im österreichischen Presz-recht. — Wien. — 1946. — 63 p.
Berger E. — Die Anwendung der Prinzipien der Allgemeinheit und Verhältnismässigkeit in der österreichischen Steuergesetzgebung bis 1949. — Wien 1949. — VI, 193 p.
Berger J. — Die Veräusserung in Streit verfangener Sachen und Forderungen (§ 234 ZPO). — Wien 1947. — 32 p.
Bernbeck L., geb. Schmidt. — Allgemeine Grundlagen der europäischen Jugendgerichtsbarkeit. — Wien 1947. — 72 p.
Buckowski H. — Die Behandlung der Kollaboration im französischen Strafrecht. — Wien 1947. — II, 58 p.
Bujatti G. — Das österreichische Pflichtteilsrecht. — Wien 1947. — II, 71 p.
Folba P. — Die Ehehindernisse des Allgemeinen preussischen Landrechtes von 1794 verglichen mit denen des Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuches von 1811. — Wien 1946. — 33 p.

- Fuchs I.* — Wesen und Anwendungsbereich des Dolus indirectus im österreichischen Strafrecht. — Wien 1947. — 62 p.
- Gärlich K.* — Klassiker des Naturrechts in der Neuzeit. Grundzüge d. Naturrechtslehren v. Grotius, Puffendorf u. Wolff. — Wien 1947. — IV, 103 p.
- Gruber G.* — Die Eigenart der japanischen Staatsidee und ihre Wandlung im Laufe der Geschichte. — Wien 1946. — III, 52 p.
- Hadviger R.* — Die Wiedereinführung des österreichischen Testamentsrechtes. — Wien 1947. — 74 p.
- Hanacik F.* — Unerlaubte Handlung und Schuldverletzung. — Wien 1947. — 70 p.
- Haslbauer O.* — Giftmord. — Wien 1946. — 69 p.
- Hauser W.* — Das Verfahren über Besitzstörungsklagen. — Wien 1947. — 38 p.
- Heiss J.* — Das besondere Verfahren bei Streitigkeiten aus dem Bestandvertrage. — Wien 1946. — 67 p.
- Heller V.* — Die Zuständigkeit des Arbeitsgerichtes. — Wien 1947. — 62 p.
- Hemala J.* — Die Todeserklärung. — Wien 1947. — IV, 34 p.
- Hollmann H.* — Umfang und Grenzen der richterlichen Aufklärungspflicht. — Wien 1947. — 61 p.
- Hübner B.* — Sonderformen des Wechselindossaments. — Wien 1946. — 39 p.
- Hugenth H.* — Die Verfassung der Vereinigten Staaten von Amerika und die österreichische Bundesverfassung 1920/29. — Wien 1946. — 15 p.
- Karigl H.* — Die Fahrlässigkeit. — Wien 1947. — 41 p.
- Klecatsky H.* — Die Klage auf Feststellung des Nichtbestehens einer Ehe im österr. Recht. — Wien 1947. — 53 p.
- Köhler F.* — Der Begriff «Handelssache» im Zivilprozess. — Wien 1947. — 67 p.
- Körber K.* — Die Aktenwidrigkeit. — Wien 1947. — 30 p.
- Korinek K.* — Die Auslegung der Kirchengesetze. — Wien 1947. — 19 p.
- Koziel H.* — Zur Topographie und Rechtsgeschichte von Strengberg in Nieder-Oesterreich. — Wien 1948. — 45 p.
- Kunert G.* — Die Fahrlässigkeit im Rechte des Schadenersatzes. — Wien 1947. — 47 p.
- Lehnbauer A.* — Das Eigentumsindossament. — Wien 1947. — II, 40 p.
- Lentner S.* — Die mittelbare Staatenhaftung im Völkerrecht. — Wien 1946. — 59 p.
- Linke R. H.* — Der Einfluss der Zivilprozesskosten auf den Gang des Verfahrens. — Wien 1947. — 30 p.
- Maschke H.* — Die bedingte Ehe im Kirchenrecht. — Wien 1946. — 76 p.
- Matzenberger S.* — Der Rechtsschutz im Anhalteverfahren nach der österreichischen Entmündigungsordnung vom 28. Juni 1916. — Wien 1947. — 40 p.
- Mayer F.* — Die rechtlichen Aufgaben der Jugendfürsorge. — Wien 1947. — IV, 35 p.
- Racek E.* — Hauptmängel des österreichischen Schiedsverfahrens. — Wien 1947. — II, 58 p.
- Rath E.* — Die Frage des Kausalzusammenhanges für den Bereich des österr. Schadenersatzrechtes. — Wien 1947. — IV, 64 p.
- Reichert H.* — Russisches Zivilprozessrecht. — Wien 1947. — 52 p.
- Reither F.* — Die Gehilfenhaftung im ABGB. — Wien 1947. — 74 p.
- Riha R.* — Das Zubehör bei der Vollstreckung. — Wien 1947. — 79 p.
- Rimpel R.* — Emil Strohmal und seine Bedeutung für das österreichische Liegenschaftsrecht. — Wien 1947. — II, 205 p.
- Rischawy G.* — Die Verlobung. — Wien 1947. 23 p.
- Ritthammer E.* — Neugestaltung des persönlichen Ehrechtes. — Gols 1947. — 65 p.
- Rohm M.* — Franz Joseph und der Staat. — Wien 1947. — 75 p.
- Thanhofer K.* — Der Anspruch aus ungerechtfertigter Bereicherung. — Wien 1947. — I, 32 p.
- Tressler E.* — Die Staatsauffassung des Hl. Augustinus an Hand seines Werkes «De civitate Dei». — Wien 1947. — 39 p.
- Turetschek A.* — Verfahren in Streitigkeiten wegen der von richterlichen Beamten zugefügten Rechtsverletzungen. — Wien 1947. — 42 p.
- Wagner K.* — In welchem Zeitpunkt wird die Zwangsverwaltung für die Beteiligten wirksam? — Wien 1947. — 42 p.
- Walter W.* — Wie weit sind ausländische Entscheidungen in Ehesachen in Oesterreich rechtswirksam? — Wien 1947. — IV, 52 p.
- Wanek A.* — Sinn und Grenzen der Steuerprogression. — Wien 1949. — V, 141 p.

- Warbinek J.* — Der Wandel in der Ehelichkeit in Oesterreich 1935-1945. — Wien 1947. — II, 32 p.
- Wawra K.* — Das Verfahren in Bestandstreitigkeiten nach dem Mietengesetz. — Wien 1946. — 42 p.
- Weimar H.* — Glaubens- und Kulturfreiheit in Oesterreich bis 1938. — Korneuburg 1947. — 58 p.
- Würl W.* — Das Verschulden als Voraussetzung für die Schadenersatzklage. — Wien 1947. — 53 p.
- Wurz W.* — Die Unterlassungsklage des geltenden Rechtes. — Wien 1947. — 54 p.
- Ziert K.* — Die strafrechtliche Haftung des Einzelnen für das Verhalten des Verbandes. — Wien 1946. — IV, 52 p.
- Zinterhof K.* — Exekution wegen Geldforderungen gegen den Staat. — Wien 1947. — 37 p.

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschrift voor Notarissen. — November 1950 nr. 11.

J. Van Houtte, Wijziging in het tarief van de successierechten op de nalatenschap van gescheiden echtgenoten met gemene kinderen of afstammelingen. — Rechtspraak.

Nederlands Juristenblad. — Afl. 41 van 2 December 1950.

Mr. F. R. Mijnlief, Politie als staatsrechtelijk vraagstuk. — Mr. L. Drukker, De persona Standi in iudicio van de gehuwde vrouw. — Mr. Ernst C. Goudsmit, Het nieuwe wegenverkeersreglement. — Dr. jur. G. Czapski, Journalistiek verschoningsrecht. — Mr. Dr. E. W. Catz, Moderne bewijsmiddelen.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-Ambt en Registratie. — Nr. 4167 van 2 December 1950.

Mr. A. van de Wijnpersse, Zijn of niet zijn van de verbintenis tot onderhoud. — H. J. Holtermann, Enkele opmerkingen over het begrip «inboedel» in de zin van art. 570 B.Wb.

Journal des Tribunaux. — 3 décembre 1950, nr. 3873.

Car d'autres viendront demain, Discours de Me André De Bluts.

Jurisprudence du Port d'Anvers. — Vol. 3 & 4, 1950. Rechtspraak.

Revue de Droit Pénal et de Criminologie. — Nr. 3 Décembre 1950.

R. Tahon, Quelques réflexions sur la Cour d'assises en matière criminelle. — J. Magnol, L'aveu dans la procédure pénale. — Thorsten, Sellin, L'étude sociologique et la justice pénale. — J. B. Herzog, La criminologie et la justice pénale. — A. Eiselé, Réflexions sur les procès des criminels de guerre en France.

Repertoire Fiscal. — Nr. 9-10 Sept.-Octobre 1950

M. J. Lorphevre, Le régime fiscal de la vente immobilière avec terme, quant au paiement du prix et au transfert de propriété.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"